

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105002/B/2024/36122358763511556

Ekonomika Rumunska po vstupe do Európskej únie
Bakalárska práca

2024

Tereza Danišová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Ekonomika Rumunska po vstupe do Európskej únie
Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov
a hospodárskej diplomacie
Vedúci záverečnej práce: Ing. Leonid Raneta, PhD.

Bratislava 2024

Tereza Danišová

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne, neporušila som autorský zákon a použitú literatúru som uviedla na príslušnom mieste.

Bratislava 21.04.2024

.....
(Tereza Danišová)

POĎAKOVANIE

Touto cestou by som sa rada poďakovala vedúcemu práce **Ing. Leonidovi Ranetovi, PhD.**, za odbornú pomoc a užitočné rady. Taktiež sa chcem poďakovať **veľvyslanectvu Rumunska na Slovensku** za poskytnutie relevantných zdrojov a materiálov.

ABSTRAKT

DANIŠOVÁ, Tereza: *Ekonomika Rumunska po vstupe do Európskej únie*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie – Vedúci záverečnej práce: Ing. Leonid Raneta, PhD., Bratislava: FMV, 2024, 65 s.

Cieľom bakalárskej práce preskúmať proces liberalizácie zahraničnoobchodnej politiky Rumunska a jeho integráciu do Európskej únie. Parciálnymi cieľmi bola komplexná analýza vplyvu tejto transformácie na rumunskú ekonomiku a analýza trendov a výziev pre rumunskú ekonomiku. Práca obsahuje 20 grafov, 6 tabuliek a 1 obrázok. Je rozdelená do dvoch kapitol, teoretickej a praktickej časti. Teoretická časť sa sústreďí na vysvetlenie teórií. V teóriách integrácie sú popísané najmä teórie liberalizácie zahraničnoobchodnej politiky, ktorými sú efekt vytvárania a efekt odvracania obchodu. V teóriách migrácie je opísaná migračná teória novej ekonómie, teória push a pull faktorov a teória duálneho pracovného trhu. V praktickej časti je uskutočnená podrobná analýza ekonomických ukazovateľov Rumunska. Praktická časť bližšie popisuje procesy integrácie Rumunska a ich vplyvy na ekonomiku. Taktiež sa venujeme budúcnosti Rumunska v Eurzóne a ekonomickým aspektom tejto problematiky.

Kľúčové slová: ekonomika Rumunska, migrácia, liberalizácia obchodu, investície, Rumunsko

ABSTRACT

DANIŠOVÁ, Tereza: *The Economy of Romania after its Accession to the European Union.* – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy – Thesis supervisor: Ing. Leonid Raneta PhD., Bratislava: FMV, 2024, 65 p.

The aim of this bachelor's thesis was to examine the process of trade liberalization and EU integration in Romania. The partial objectives were a comprehensive analysis of the impact of this transformation on the Romanian economy and an analysis of trends and challenges for the Romanian economy. The thesis contains 20 graphs, 6 tables and 1 figure. It is divided into two chapters, a theoretical and a practical part. The theoretical part focuses on explaining theories. In the theories of integration, the theories of trade liberalization are mainly described, which are the creation effect and the trade diversion effect. In the theories of migration, the migration theory of the new economy, the theory of push and pull factors and the theory of the dual labor market are described. In the practical part, a detailed analysis of Romania's economic indicators is carried out. The practical part describes in more detail the integration processes in Romania and their impact on the economy. It also examines the future of Romania in the eurozone and the economic aspects of this issue.

Keywords: Romanian economy, migration, trade liberalization, investments, Romania

Zoznam použitých skratiek

BNR	Banca Națională a României (Národná banka Rumunska)
CEFTA	Stredoeurópska dohoda o voľnom obchode
EFTA	Európske združenie voľného obchodu
EÚ	Euópska únia
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná dohoda o clách a obchode)
HDP	Hrubý domáci produkt
IOM	International Organization for Migration (Medzinárodná organizácia pre migráciu)
MTNE	Migračná teória novej ekonómie
PZI	Priame zahraničné investície
UN	United Nations (Organizácia Spojených národov)
UNHCR	Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov
USD	US dollar (americký dolár)
WITS	World Integrated Trade Solution

Zoznam grafov a tabuliek

Graf č. 1: Objem obchodu s tovarmi v Rumunsku medzi rokmi 1995 až 2022	23
Graf č. 2: Objem obchodu so službami v Rumunsku medzi rokmi 2005 až 2022	25
Graf č. 3: Teritoriálna štruktúra vývozu tovarov a služieb v roku 2007	26
Graf č. 4: Teritoriálna štruktúra vývozu tovarov a služieb v roku 2022	26
Graf č. 5: Teritoriálna štruktúra dovozu tovarov a služieb v roku 2007	26
Graf č. 6: Teritoriálna štruktúra dovozu tovarov a služieb v roku 2022	26
Graf č. 7: Komoditná štruktúra dovozu tovarov v rokoch 2007 a 2022.....	27
Graf č. 8: Komoditná štruktúra vývozu tovarov v rokoch 2007 a 2022.....	28
Graf č. 9: Vývoj HDP Rumunska medzi rokmi 1995 až 2022.....	30
Graf č. 10: Vývoj nezamestnanosti v Rumunsku medzi rokmi 1995 až 2022	31
Graf č. 11: Čistý vývoj priamych zahraničných investícií medzi rokmi 1995 až 2022	33
Graf č. 12: Prílev PZI podľa sektorového rozloženia v roku 2007	34
Graf č. 13: Prílev PZI podľa sektorového rozloženia v roku 2022	34
Graf č. 14: Prílev PZI podľa krajiny pôvodu v roku 2007	35
Graf č. 15: Prílev PZI podľa krajiny pôvodu v roku 2022	35
Graf č. 16: Rozdelenie PZI podľa regiónov	36
Graf č. 17: Vývoj migrácie medzi rokmi 2011 až 2022	41
Graf č. 18: Rozdelenie rumunských emigrantov v roku 2022 podľa hostiteľskej krajiny	42
Graf č. 19: Vývoj prijatých medzi rokmi 2013 až 2022.....	43
Graf č. 20: Vývoj odchádzajúcich remitencií medzi rokmi 2013 až 2022.....	44
Tabuľka č. 1: Objem obchodu s tovarmi v Rumunsku medzi rokmi 1995 až 2022.....	23
Tabuľka č. 2: Objem obchodu so službami v Rumunsku medzi rokmi 2005 až 2022.....	24
Tabuľka č. 3: Vývoj HDP Rumunska medzi rokmi 1995 až 2022.....	30
Tabuľka č. 4: Vývoj nezamestnanosti v Rumunsku medzi rokmi 1995 až 2022.....	31
Tabuľka č. 5: Odlev a prílev priamych zahraničných investícií v Rumunsku	32
Tabuľka č. 6: Vývoj migrácie medzi rokmi 2011 až 2022.....	41

Obsah

Úvod	7
1	Súčasný stav riešenej problematiky	8
	1.1 Teórie integrácie – liberalizácia medzinárodného obchodu	8
	1.2 Teórie migrácie – vplyv medzinárodnej migrácie na ekonomickú prosperitu	12
2	Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	19
3	Výsledky práce	20
	3.1 Proces integrácie Rumunska	20
	3.2 Vplyv liberalizácie obchodu na Rumunskú ekonomiku	22
	3.3 Prílev a odlev priamych zahraničných investícií do Rumunska	32
	3.4 Rumunsko v Schengenskom priestore	37
	3.5 Vplyv migrácie na rumunskú ekonomiku.....	40
	3.6 Budúcnosť Rumunska v Eurozóne.....	46
Záver	49
Zoznam použitej literatúry	50

Úvod

Od získania nezávislosti, ktorú Rumunsko dosiahlo v roku 1877 sa tak ako mnohé ďalšie krajiny strednej a východnej Európy, stretávalo s výzvami transformácie a modernizácie svojej ekonomiky. V medzivojnovom období malo Rumunsko relatívne stabilnú ekonomiku so silným poľnohospodárskym a priemyselným sektorom, pričom sa krajina sústredila na modernizáciu hospodárstva. V období vedenom Nicolae Ceaușescu sa krajina snažila industrializovať, no politika centralizovaného plánovania a politická represia mali dlhodobé negatívne dôsledky na ekonomiku. Po páde Ceaușescuovho režimu v roku 1989 prešlo Rumunsko sériou ekonomických a politických reforiem s cieľom prechodu od centrálne plánovanej ekonomiky k trhovo orientovanej ekonomike. Tieto reformy zahŕňali privatizáciu štátnych podnikov, liberalizáciu trhu a finančnú stabilizáciu.

Po vykonaní zmien potrebných pre prechod k funkčnému trhovému hospodárstvu Európsky parlament v decembri 1999 súhlasil, že Rumunsko je pripravené rokovať o jeho vstupe do Európskej únie. Vstup do Európskej únie, v roku 2007 a integrácia bol komplexný proces, v ktorom Rumunsko prehodnocovalo svoje inštitucionálne, legislatívne a hospodárske štruktúry s cieľom zosúladiť ich s normami a požiadavkami európskeho spoločenstva. V období od vstupu do Európskej únie až po súčasnosť prešlo Rumunsko významným vývojom v rôznych oblastiach. Ekonomicky sa krajina snaží dosiahnuť konkurencieschopnosť a udržateľný rast, pričom čelí rôznym výzvam a príležitostiam v rámci európskeho jednotného trhu. Politicky sa Rumunsko stretlo s otázkami týkajúcimi sa právneho štátu, boja proti korupcii a politického riadenia, ktoré boli predmetom pozornosti európskych inštitúcií.

Túto bakalársku prácu sme si vybrali s cieľom aplikovať nadobudnuté poznatky zo štúdia medzinárodných ekonomických vzťahov. Problematiku budeme demonštrovať na konkrétnom prípade Rumunska. Bakalárska práca sa zaoberá analýzou economickej situácie Rumunska po jeho vstupe do Európskej únie. Budeme analyzovať dopady tohto historického kroku na rôzne sektory ekonomiky, ako aj na celkovú hospodársku výkonnosť krajiny. V snahe poskytnúť komplexný obraz vývoja economickej situácie Rumunska po vstupe do EÚ, sa práca bude venovať nielen kvantitatívnym ukazovateľom, ale aj kvalitatívnym aspektom.

1 Súčasný stav riešenej problematiky

1.1 Teórie integrácie – liberalizácia medzinárodného obchodu

Liberalizmus vo svetovom obchode označuje zásadu, ktorej hlavnou črtou je nezasahovanie štátu do hospodárstva ani do zahraničnoobchodných vzťahov. Štát sa snaží v čo najmenšej možnej miere obmedzovať dovoz, vývoz tovarov a služieb. Svojimi opatreniami napomáha, uľahčuje a utvára podklady pre rozvoj spoločenskej deľby práce. V praxi medzinárodného obchodu sa liberalizmus realizuje prostredníctvom odstraňovania prekážok pre voľný pohyb tovarov, služieb a uzatváraním bilaterálnych, multilaterálnych a plurilaterálnych zmlúv a dohôd.¹

Od prvých dní po páde komunistického režimu v decembri 1989 sa v Rumunsku priamo nastolila otázka liberalizácie a otvorenia rumunskej ekonomiky. Silný ekonomický, sociálny a politický tlak viedol k unáhleným prvým krokom v tomto smere, bez predchádzajúcich diskusií, ekonomického zdôvodnenia alebo štúdií vplyvu. Základom boli skôr ad hoc argumenty a názory rozhodujúcich činiteľov, ako komplexný a podložený ekonomický program.² Prvé dôležité ekonomické rozhodnutia sa týkali najmä prechodu od protekcionizmu k liberalizmu a prechodu na trhové hospodárstvo. Kľúčovými opatreniami boli zrušenie starých inštitúcií a vytvorenie nových. Decentralizácia bola realizovaná rušením centrálnych a syntetických inštitúcií a priemyselných centrál. Taktiež reorganizáciou veľkých priemyselných kombinátov a zrušením ekonomických zákonov regulujúcich centralizované hospodárstvo. Postupné uvoľňovanie cien a taríf bolo nevyhnutné pre zaistenie fungovania trhovej súťaže. Vypracovanie implementácie programov a legislatívy na rozšírenie súkromného vlastníctva prostredníctvom privatizácie, zakladania nových firiem a prilákania priamych zahraničných investícií, boli kroky smerujúce k hospodárskej liberalizácii.³

¹ LIPKOVÁ, Ludmila a kol. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 136. ISBN 978-80-89393-37-4

² IANCU, Aurel. *STUDII ECONOMICE: Liberalizarea economiei României (1990-2000)* [online]. București: Institutul național de cercetări economice, 13.09.2019, s. 3. [cit. 2023-11-08]. ISSN: 2285 – 7036. Dostupné na: <http://www.studiiieconomice.ro/2019/seince191114.pdf>

³ IANCU, Aurel. *STUDII ECONOMICE: Liberalizarea economiei României (1990-2000)* [online]. București: Institutul național de cercetări economice, 13.09.2019, s. 4-5. [cit. 2023-11-08]. ISSN: 2285 – 7036. Dostupné na: <http://www.studiiieconomice.ro/2019/seince191114.pdf>

Zrušenie štátneho monopolu na zahraničný obchod v roku 1990, umožnilo všetkým legálnym firmám vykonávať aktivity v oblasti zahraničného obchodu. Okrem toho bolo umožnené firmám, bankám a fyzickým osobám kupovať, predávať a držať valuty, čím sa zrušil štátny monopol na valuty. Zavedenie jednotného kurzu 21 lei/USD v roku 1990 bolo ďalším dôležitým opatrením v procese prechodu na liberalizovanú zahraničnú obchodnú politiku. Štátna autorita v Rumunsku prešla z role plánovateľa s priamymi administratívnymi nástrojmi, na tvorca politik v oblasti zahraničného obchodu. Tento posun zahŕňal iniciáciu regulácií, dohôd, zmlúv a krokov na otváranie nových obchodných frontov v zahraničí.⁴ Okrem toho sa štátna autorita začala aktívne podieľať na monitorovaní a dodržiavaní záväzkov Rumunska v medzinárodných organizáciách. Liberalizačné opatrenia boli tiež implementované s cieľom podporiť rozvoj obchodu. Tieto opatrenia zahŕňali zníženie colných sadzieb a zjednodušenie systému licencií na import a export. Na stimulovanie exportu boli zavedené ďalšie opatrenia, ako napríklad vrátenie DPH pre exportovaný tovar a systém „*drawback*“ pri dovoze surovín. Rumunsko zriadilo Eximbanku a medzirezortný výbor pre garancie úverov v zahraničnom obchode, čo bolo ďalším krokom smerujúcim k podpore zahraničného obchodu a stimulácii exportu. Tieto iniciatívy spolu s liberalizačnými opatreniami pomohli Rumunsku prejsť k liberálnejšiemu a konkurencieschopnejšiemu obchodnému prostrediu.⁵

Dôležité medzinárodné dohody, ktoré Rumunsko uzavrelo, mali významný vplyv na jeho ekonomickú a obchodnú politiku. Patrí medzi ne: **Dohoda o pridružení Rumunska k Európskym spoločenstvám v roku 1993**, ktorá otvorila cestu pre väčšiu integráciu k európskym štruktúram. Okrem toho Rumunsko uzavrelo **dohodu so Združením voľného obchodu Európskeho hospodárskeho priestoru (EFTA)**, ktorá poskytla nové možnosti pre obchod a spoluprácu v regióne. Záverečný akt kola Uruguay GATT/OMC v roku 1994 zabezpečil Rumunsku prístup k medzinárodnému obchodu na základe stanovených pravidiel a zásad. V roku 1997 Rumunsko vstúpilo do Stredoeurópskej zmluvy o voľnom obchode (CEFTA), čo posilnilo jeho postavenie v oblasti regionálneho obchodu.

⁴ CHIVU, Luminita a kol. *The Romanian Economy. A century of Transformation: Proceedings of ESPERA 2018 (1918-2018)*. Berlín: Peter Lang Verlag, 2019. s. 98-99. ISBN 978-3-79205-6

⁵ IANCU, Aurel. *STUDII ECONOMICE: Liberalizarea economiei României (1990-2000)* [online]. București: Institutul național de cercetări economice, 13.09.2019, s. 5-7. [cit. 2023-11-08]. ISSN: 2285 – 7036. Dostupné na: <http://www.studieconomice.ro/2019/seince191114.pdf>

Medzinárodné finančné inštitúcie, ako Medzinárodný menový fond (MMF) a Svetová banka, zohrali dôležitú úlohu v procese ekonomickej transformácie Rumunska. Poskytovali podmienené úvery na oživenie a reštrukturalizáciu ekonomiky, čo ovplyvnilo makroekonomickú politiku krajiny a pomohlo jej pri prechode na liberálnu zahraničnú obchodnú politiku. Avšak, Rumunsko sa stretlo s viacerými problémami pri prechode z protekcionistickej zahraničnej obchodnej politiky na liberálnu. Jedným z týchto problémov bol rozdiel medzi oficiálnym a trhovým kurzom dolára. Ďalšou výzvou bol nedostatok valút, čo zasahovalo do efektívneho fungovania medzinárodného obchodu. Na riešenie týchto problémov Rumunská národná banka zaviedla opatrenia na stabilizáciu kurzu. Zvýšenie úrokových sadzieb bolo jedným z krokov, ktorý pomohol zmierniť tlak na rumunskú menu. BNR tiež zriadila medzibankový trh, ktorý umožnil bankám obchodovať s cudzími menu medzi sebou, čím sa zvýšila dostupnosť valút.⁶

Liberalizácia obchodu viedla k výraznému **zvýšeniu rumunského hospodárskeho rastu**. Od podania oficiálnej žiadosti o členstvo v EÚ po vstup Rumunska do EÚ sa HDP zvýšil o viac ako 200%.⁷ Okrem toho, zahraničné investície do Rumunska po liberalizácii obchodu výrazne vzrástli, čo malo za následok **vytvorenie nových pracovných miest a zníženie nezamestnanosti** z 8 % (1995) na 5,6 % (2022).⁸ Spotrebiteľia v Rumunsku tiež profitujú zo **znížených cien tovarov** a služieb v dôsledku liberalizácie obchodu, keďže vyššia konkurencia na domácom trhu vedie k cenovej konkurencii. Napokon, liberalizácia obchodu umožnila Rumunsku **prístup k najnovším technológiám a know-how** z celého sveta, čo prispieva k zlepšeniu technologického a vedomostného základu krajiny.

Naopak, nevýhodou liberalizácie zahraničnoobchodnej politiky je, že Rumunsko sa momentálne stretáva s **deficitom obchodnej bilancie** (t.j. import tovarov prevyšuje export tovarov).⁹ Rumunské firmy sa ocitli pod výrazným tlakom **zvýšenej konkurencie** zo strany zahraničných spoločností. To malo za následok vyvíjajúci sa neustály tlak na ceny a

⁶ CHIVU, Luminita a kol. *The Romanian Economy. A century of Transformation: Proceedings of ESPERA 2018 (1918-2018)*. Berlín: Peter Lang Verlag, 2019. s. 111-112. ISBN 978-3-79205-6

⁷ THE WORLD BANK. *The World Bank data: GDP (current US\$)* [online]. Washington D.C.: The World Bank [cit. 2023-11-08]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=RO>

⁸ THE WORLD BANK. *The World Bank data: Unemployment, total (% of total labor force) (national estimate) – Romania* [online]. Washington D.C.: The World Bank [cit. 2023-11-08]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.NE.ZS?locations=RO>

⁹ WTO STATS. *International trade statistics: Merchandise exports by product group – annual (Million US dollar)* [online]. Geneva: World Trade Organization [cit. 2023-11-19]. Dostupné na: <https://stats.wto.org>

ziskové marže rumunských podnikov. Textilný priemysel Rumunska, zasiahnutý touto dynamikou, zaznamenal zvýšenie dovozu a zároveň zníženie vývozu, čo prispelo k jeho oslabeniu. Nemohol konkurovať zahraničným firmám s nižšími výrobnými nákladmi, čo nakoniec viedlo k jeho postupnému úpadku¹⁰

Liberalizácia zahraničnoobchodnej politiky súvisí aj s efektom odvracania a vytvárania obchodu. **Efekt odvracania obchodu** je definovaný ako: „*zmena smerovania obchodu medzi krajinami v dôsledku vytvorenia colnej únie*“.¹¹ Efekt odvracania obchodu môže byť definovaný aj ako zníženie obchodu medzi krajinou a zvyškom sveta v dôsledku vytvorenia colnej únie.¹² V roku 1989, pred pádom komunizmu, bolo Rumunsko úzko spojené s obchodom so Sovietskym zväzom a východnou Európou, ktoré dominovali jeho dovozu aj vývozu.¹³ Počas obdobia liberalizácie sa každoročne menili obchodní partneri Rumunska. Avšak vstup Rumunska do Európskej únie v roku 2007 priniesol zmenu. Obchodovanie sa odklonilo na západ, pričom Nemecko, Francúzsko, Holandsko a Taliansko sa stali kľúčovými obchodnými partnermi Rumunska. Efekt odvrátenia obchodu zásadne ovplyvnil rumunskú ekonomiku.¹⁴

Efekt vytvárania obchodu je jedným z dvoch hlavných efektov colnej únie. Vyskytuje sa, keď sa v dôsledku vytvorenia colnej únie zvýši obchod medzi členskými štátmi.¹⁵ Liberalizácia zahraničnoobchodnej politiky Rumunska a vstup Rumunska do EÚ viedli k zvýšeniu obchodu medzi Rumunskom a ostatnými členskými štátmi EÚ, pričom v roku 2022 bol objem obchodu medzi Rumunskom a EÚ až štyrikrát vyšší ako v roku

¹⁰ WTO STATS. *International trade statistics: Merchandise exports by product group – annual (Million US dollar)* [online]. Geneva: World Trade Organization [cit. 2023-11-19]. Dostupné na: <https://stats.wto.org>

¹¹ MAHR, Nathan – WHITING, Brianna. *Trade Creation: Definition, Process & Examples* [online]. Study.com, 21.11.2023 [cit. 2023-11-27]. Dostupné na: <https://bit.ly/4aCy1yu>

¹² VINER, Jacob – OSLINGTON, Paul. *The Customs Union Issue*. 2. vyd. New York: Oxford University Press, 2014. s. 57. ISBN 978-0-19-975612-4

¹³ WORLD INTEGRATED TRADE SOLUTIONS. *Romania trade balance, exports and imports by country 1989* [online]. Geneva: In World Trade Organisation [cit. 2023-11-27]. Dostupné na: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ROM/Year/1989/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country>

¹⁴ CHIVU, Luminita a kol. *The Romanian Economy. A century of Transformation: Proceedings of ESPERA 2018 (1918-2018)*. Berlín: Peter Lang Verlag, 2019. s. 189. ISBN 978-3-79205-6

¹⁵ MAHR, Nathan – WHITING, Brianna. *Trade Creation: Definition, Process & Examples* [online]. Study.com, 21.11.2023 [cit. 2023-11-27]. Dostupné na: <https://bit.ly/446aiEy>

2007.¹⁶ Tento nárast obchodu tiež znamenal zníženie cien tovaru a služieb pre rumunských spotrebiteľov, pričom ceny v priemere klesli o 20 % po vstupe do EÚ.¹⁷

Pozitívne dopady tohto obchodného efektu sa prejavili aj v makroekonomických ukazovateľoch, pričom rumunský HDP sa po vstupe do EÚ zdvojnásobil¹⁸ a životná úroveň výrazne zlepšila.¹⁹ Spolu s týmito pozitívnymi účinkami mala táto integrácia aj negatívne aspekty, ako napríklad zvýšenie nerovnosti v krajine a nárast nezamestnanosti v niektorých odvetviach rumunskej ekonomiky kvôli zvýšenej konkurencii zo strany firiem z ostatných členských štátov EÚ.²⁰

1.2 Teórie migrácie – vplyv medzinárodnej migrácie na ekonomickú prosperitu

Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) definuje medzinárodnú migráciu ako proces, pri ktorom jednotlivci a skupiny ľudí z rôznych dôvodov opúšťajú svoje domovy.²¹

Migrácia zahŕňa presídlenie, teda trvalý presun do inej krajiny, ako aj dočasnú migráciu napríklad za prácou, štúdiom, alebo z dôvodu humanitárnej krízy. Je možné ju rozlišovať podľa dĺžky pobytu (dočasná vs. trvalá), dôvodu migrácie (práca, štúdium, rodina, humanitárna kríza) a právneho statusu (legálna vs. nelegálna). Samotný pojem medzinárodná migrácia môžeme aj zjednodušene definovať ako pohyb osôb z jednej krajiny cez hranice štátu do druhej krajiny.²²

Medzinárodný migrant je osoba, ktorá prekročila medzinárodnú hranicu a zmenila svoje trvalé bydlisko. Táto definícia zahŕňa osoby, ktoré sa presťahovali do inej krajiny za prácou, štúdiom alebo rodinou, bez ohľadu na to, či ide o presídlenie na dobu neurčitú

¹⁶ WTO STATS. *Merchandise exports by product group – annual (Million US dollar): Partner Economy* [online]. Geneva: World Trade Organization [cit. 2023-11-29]. Dostupné na: <https://stats.wto.org>

¹⁷ National Institute of Statistics. *CPI - annual data series* [online]. Bucharest: National Institute of Statistics [cit. 2023-11-30]. Dostupné na: <https://insse.ro/cms/en/content/cpi-annual-data-series>

¹⁸ WORLD BANK DATA. *GDP (current US\$) – Romania* [online]. Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2023-11-30]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=RO>

¹⁹ KNOEMA. *Romania - Human development index* [online]. New York: Knoema [cit. 2023-11-30]. Dostupné na: <https://bit.ly/49ThC7S>

²⁰ CHIVU, Luminita a kol. *The Romanian Economy. A century of Transformation: Proceedings of ESPERA 2018 (1918-2018)*. Berlín: Peter Lang Verlag, 2019. s. 196. ISBN 978-3-79205-6

²¹ IOM SLOVENSKO. *Migrácia: Migrácia vo svete* [online]. Bratislava: Medzinárodná organizácia pre migráciu, 18.5.2022 [cit. 2023-12-1]. Dostupné na: <https://www.iom.sk/sk/migracia/migracia-vo-svete.html>

²² LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 309. ISBN 978-80-89393-37-4

alebo dočasnú.²³ Hlavné dôvody migrácie sú ekonomické a neekonomické príčiny. Ak sa jedná o ekonomické, ide najmä o lepšie životné a pracovné podmienky a migrácia je uvedomelá a plánovitá. Neekonomické dôvody bývajú na základe politických, rasových, náboženských a národnostných dôvodov. Dôvod migrácie v tomto prípade vzniká náhle a neplánovite.²⁴

V našej bakalárskej práci sa budeme venovať aj medzinárodnej migrácií z ekonomických dôvodov, preto je dôležité definovať aj pojem **ekonomická migrácia** - migrácia hlavne z ekonomických dôvodov alebo za účelom zlepšenia materiálnej životnej úrovne.²⁵ **Ekonomický migrant** je osoba, ktorá opúšťa svoju krajinu pôvodu čisto z ekonomických dôvodov s cieľom zlepšiť si materiálnu životnú úroveň.²⁶

V oblasti ekonómie existuje množstvo rôznych teórií a perspektív na migráciu, ktoré sa líšia v závislosti na kontexte, metodológii a cieľoch výskumu. V rámci našej bakalárskej práce sme sa rozhodli zamerať na trojicu z týchto teórií, ktoré nám umožnia lepšie pochopiť dynamiku migrácie a jej ekonomické dôsledky v kontexte Rumunska.

Prvou z týchto teórií je teória push a pull faktorov, ktorá sa zameriava na faktory, ktoré motivujú jednotlivcov k opusteniu svojej pôvodnej krajiny a faktory, ktoré ich priťahujú do cieľovej krajiny. Následne sa budeme venovať migračnej teórii novej ekonómie, ktorá sa zaoberá ekonomickými faktormi ovplyvňujúcimi rozhodnutia jednotlivcov o migrácii, ako sú mzdy, pracovné príležitosti a nerovnosti v ekonomike. Nakoniec sa pozrieme na teóriu duálneho pracovného trhu, ktorá rozlišuje medzi primárnym a sekundárnym trhom práce a skúma, ako migranti často zastávajú pracovné miesta na sekundárnom trhu s nižšími mzdami a horšími pracovnými podmienkami. Tieto teoretické rámce nám poskytnú ucelený pohľad na ekonomické determinanty migrácie a umožnia nám analyzovať ich vplyv na Rumunsko.

²³ EUROPEAN COMMISSION. *Migrant: definition(s)* [online]. Brussels: European Union [cit. 2023-12-01]. Dostupné na: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/migrant_en

²⁴ LIPKOVÁ, Ludmila a kol. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 309-310. ISBN 978-80-89393-37-4

²⁵ EUROPEAN COMMISSION. *Economic migration: definition(s)* [online]. Brussels: European Union [cit. 2023-12-01]. Dostupné na: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/economic-migration_en?prefLang=sk&etrans=sk

²⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Economic migrant: definition(s)* [online]. Brussels: European Union [cit. 2023-12-01]. Dostupné na: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/economic-migrant_en

Teória push a pull faktorov je v súčasnosti široko akceptovaným a používaným modelom založeným na téze, že migrácia je na jednej strane spôsobovaná faktormi, ktoré vytlačajú eventuálneho migranta z krajiny pôvodu, na druhej strane existuje celá rada faktorov, ktoré migranta priťahujú do cieľovej krajiny migrácie.²⁷

Migrácia z Rumunska do iných krajín je často motivovaná kombináciou tzv. "push" a "pull" faktorov, čo sú dôvody, ktoré tlačia ľudí z pôvodnej krajiny, a dôvody, ktoré ich priťahujú do cieľovej krajiny

V rámci teórie push a pull faktorov rozlišujeme štyri kategórie stimulov, na základe ktorých sa ľudia rozhodli migrovať:²⁸

- *pozitívne podnety* (push faktory) ťahajú prisťahovalcov do cieľovej krajiny,
- *negatívne podnety* (pull faktory) vedú ľudí k emigrácií,
- *pozitívne podnety* (stay faktory) nútia ľudí ostať doma a neemigrovať,
- *negatívne podnety* (stay away faktory) nútia ľudí vyhýbať sa cudzej krajine.

V rámci push faktorov môžeme identifikovať niekoľko hlavných motivácií pre emigráciu z Rumunska. Nižší príjem, ktorý je v porovnaní s krajinami západnej Európy na nízkej úrovni. Tento faktor motivuje Rumunov hľadať si prácu v iných krajinách, kde si môžu zabezpečiť vyšší príjem. Ďalším dôležitým faktorom je nedostatok príležitostí pre kvalifikovaných jednotlivcov v Rumunsku. Mnoho z nich sa sťahuje do iných krajín, aby tam našli lepšie pracovné príležitosti. Nakoniec, slabší systém sociálneho zabezpečenia motivuje jednotlivcov hľadať si lepšiu sociálnu ochranu v iných krajinách.²⁹

Na druhej strane, pull faktory zahŕňajú niekoľko dôvodov, prečo sa Rumuni rozhodujú presťahovať do západnej Európy. Vysoké mzdy, ktoré ponúkajú krajiny západnej Európy sú silným lákadlom pre rumunských pracovníkov. Krajiny ako Nemecko či Francúzsko ponúkajú oveľa vyššie mzdy než Rumunsko, čo môže byť dôležitým faktorom pri rozhodovaní sa o emigrácii. Lepšie životné podmienky vrátane kvalitného vzdelávania,

²⁷ LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 314. ISBN 978-80-89393-37-4

²⁸ VAN DEN BERG, Hendrik – BODVARSSON, Örn. *The Economics of Immigration. Theory and policy*. New York: Springer publishing company, 2009. s. 6. ISBN 978-3540777953

²⁹ ÖSTERREICHISCHE GESELLSCHAFT FÜR EUROPAPOLITIK. *Emigration from Romania: impact and legacy*. [online]. Wien: Österreichische Gesellschaft für Europapolitik, 5.5.2023 [cit. 2023-12-11]. Dostupné na: <https://www.oegfe.at/policy-briefs/emigration-from-romania-impact-and-legacy/?lang=en>

zdravotnej starostlivosti a infraštruktúry v západnej Európe sú ďalším benefitom pre Rumunov. Silný systém sociálneho zabezpečenia v týchto krajinách je tiež dôležitým faktorom, ktorý poskytuje Rumunom istotu a bezpečnosť v prípade núdze.³⁰ V závere je dôležité poznamenať, že kombinácia týchto push a pull faktorov vytvára dynamický obraz migrácie z Rumunska do západnej Európy, pričom ekonomické, sociálne a individuálne faktory sú úzko prepojené a ovplyvňujú rozhodnutia jednotlivcov o emigrácii.

Migračná teória novej ekonómie (MTNE) je teóriou v sociológii a ekonómii, ktorá zvažuje podmienky na rôznych trhoch, nie len na trhu práce. Pozerá sa na migráciu ako na rozhodnutie domácností zamerané na minimalizáciu rizík ohrozujúcich príjem rodiny alebo na prekonanie bariér ekonomickej činnosti rodiny. Jedným z dôležitých aspektov MTNE je skutočnosť, že tí najchudobnejší majú tendenciu migrovať menej ako tí bohatší.³¹ Taktiež sa MTNE zaoberá hlavne dvoma otázkami: prečo ľudia migrujú a aké dôsledky má migrácia na trhy práce v hostiteľských aj v pôvodných krajinách.³²

V Rumunsku sme identifikovali ekonomické, sociálne a politické faktory, ktoré motivujú obyvateľov hľadať lepšie príležitosti v zahraničí. Avšak, je dôležité definovať, že migrácia má dôsledky na trhy práce oboch krajín. V hostiteľských krajinách migranti často prispievajú k hospodárskemu rastu poskytovaním prílevu pracovnej sily, ale môžu tiež vyvolať sociálne napätia a konkurenčný tlak na miestnych pracovníkov. V Rumunsku migrácia vedie k zníženiu nezamestnanosti³³ a k nárastu remitencií³⁴, čo pozitívne ovplyvňuje domácu ekonomiku. Avšak, odliv kvalifikovanej pracovnej sily má negatívny vplyv na ekonomiku a sociálne štruktúry Rumunska, najmä ak ide o odchádzajúcich kvalifikovaných a vzdelaných jednotlivcov s rodinami. MTNE umožňuje formulovať

³⁰ TOMESCU DUMITRESCU. Cornelia. *Migrația în România și perspectivele demografice migration: Romania and demographic perspectives*. [online]. Research Gate, 2020, s. 79-85 [cit. 2023-12-12] Dostupné na: <https://www.researchgate.net/publication/344041794>

³¹ LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 316. ISBN 978-80-89393-37-4

³² SILAȘI, Grigore – SIMINA, Ovidiu. *Romania and the New Economy of Migration: Costs, Decision, Networks, Development* [online]. Timișoara: WEST UNIVERSITY OF TIMIȘOARA: Jean Monnet European Centre of Excellence, November 2008 [cit. 2023-12-12]. ISSN 1841-7523. Dostupné na: http://aei.pitt.edu/14049/1/SDP_7-2-2008_Silasi_Simina.pdf

³³ WORLD BANK DATA. *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) – Romania* [online]. Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2023-12-16]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=RO>

³⁴ UN TRADE & DEVELOPMENT. *Personal remittances: receipts and payments, annual: Romania* [online]. New York: United Nations [cit. 2023-12-16]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.Remittances>

efektívne migračné politiky, ktoré maximalizujú prínosy migrácie pre Rumunsko. Podpora vzdelávania a odbornej prípravy v oblastiach s vysokou dopytom môže Rumunom pomôcť získať potrebné zručnosti. Zlepšenie podmienok pre návrat migrantov uľahčuje reintegráciu do trhu práce a podporuje podnikanie. Podpora transnacionálnych väzieb umožňuje migrantom udržiavať kontakt s Rumunskom a zároveň stimuluje investície a remitencie.

Teória duálneho pracovného trhu je ekonomická teória, ktorá vysvetľuje existenciu dvoch segmentov na trhu práce: primárneho a sekundárneho. Tieto segmenty sa líšia v niekoľkých aspektoch. Primárny segment ponúka vyššie mzdy, stabilitu a dobré pracovné podmienky, zatiaľ čo sekundárny segment sa vyznačuje nižšími mzdami, nestabilitou a horšími pracovnými podmienkami. Čo sa týka kvalifikácie, primárny segment vyžaduje vyššiu kvalifikáciu a vzdelanie, zatiaľ čo sekundárny segment je dostupný pre pracovníkov s nízkou kvalifikáciou a vzdelaním. Okrem toho, pracovníci v primárnom segmente sú chránení silnými odbormi a právnymi predpismi, zatiaľ čo pracovníci v sekundárnom segmente majú menšiu ochranu. TDPT poukazuje na to, že rozdelenie trhu práce na dva segmenty je ovplyvnené rôznymi faktormi, ako sú technologický pokrok, deregulácia trhov a zmeny v štruktúre výroby.³⁵

Rumunský trh práce sa delí na dva segmenty: primárny a sekundárny. Primárny segment sa vyznačuje vysokými mzdami, stabilitou a dobrými pracovnými podmienkami. Vyžaduje si však vysokú kvalifikáciu a vzdelanie. Sekundárny segment ponúka nižšie mzdy, nestabilitu a horšie pracovné podmienky, ale je dostupný pre pracovníkov s nízkou kvalifikáciou a vzdelaním. Toto rozdelenie trhu práce má značný vplyv na rumunskú migráciu a ekonomiku. Mnoho Rumunov migruje do iných krajín EÚ, aby hľadali prácu v primárnom segmente.³⁶ Vláda Rumunska sa snaží znížiť nerovnosť medzi segmentami podporiť tvorbu kvalitných pracovných miest v sekundárnom segmente. To zahŕňa investovanie do vzdelávania a odbornej prípravy v oblastiach s vysokou dopytom, podporu

³⁵ DOERINGER, Peter – PIORE, Michael. Internal labor markets and manpower analysis [online]. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology, máj 1970, s. 8-9. [cit. 2023-12-16]. Dostupné na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED048457.pdf>

³⁶ CHIVU, Luminita a kol. *The Romanian Economy. A century of Transformation: Proceedings of ESPERA 2018 (1918-2018)*. Berlín: Peter Lang Verlag, 2019. s. 287. ISBN 978-3-79205-6

rozvoja malých a stredných podnikov a zlepšenie sociálnej ochrany pre pracovníkov v sekundárnom segmente.³⁷

V rámci teoretickej časti našej práce, sa chceme zamerať nielen na ekonomické teórie migrácie, ale aj na aktuálne trendy medzinárodnej migrácie v Rumunsku. Demonštráciu týchto dopadov podporíme v praktickej časti prostredníctvom poskytnutých štatistík a analytických údajov.

Trendy medzinárodnej migrácie v Rumunsku:

- *vysoká miera emigrácie:* podľa štatistík Medzinárodnej organizácie pre migráciu sa Rumunsko umiestnilo na 17. priečke krajín s najvyššou mierou emigrácie, pomer medzi rumunskou populáciou, ktorá migrovala do zahraničia, a populáciou iných národností, ktorá migrovala do Rumunska, je približne 6 ku 1. To znamená, že počet rumunských emigrantov je 6 krát vyšší ako počet imigrantov s cudzou štátnou príslušnosťou.³⁸
- *Zmeny v destináciách:* tradičné destinácie rumunskej emigrácie, ako Taliansko a Španielsko, strácajú na atraktivite. Naopak, rastie záujem o emigráciu do krajín ako Nemecko, Spojené kráľovstvo a Írsko.³⁹
- *Demografické trendy:* regióny južná Muntenia a juhozápadné Olténsko sú už teraz poznačené chudobou a vysokým odlivom občanov.⁴⁰ V minulosti emigrovali z Rumunska prevažne mladí ľudia. V súčasnosti sa trend posúva a emigrujú aj starší ľudia a celé rodiny s deťmi.⁴¹

³⁷ MONITORUL OFICIAL AL ROMÂNIEI. *Hotărâr pentru aprobarea Strategiei naționale privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2022—2027* [online]. București: Monitorul oficial al României, 12.04.2022, s. 61-111. [cit. 2023-12-18]. Dostupné na: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Anexa_HG_440_2022_MO_Partea_I_359Bis.pdf

³⁸ IOM UN MIGRATION ROMANIA. *Romania among the top 20 countries in the world with the highest emigration (In Romanian)* [online]. Bucharest: International organization for migration, 07.12.2021. [cit. 2023-12-23]. Dostupné na: <https://romania.iom.int/news/romania-among-top-20-countries-world-highest-emigration-romanian>

³⁹ STATISTA. *Distribution of Romanian emigrants in 2022, by country of destination* [online]. Hamburg: Statista, 2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné na: <https://bit.ly/3W8vQhD>

⁴⁰ TOMESCU DUMITRESCU. *Cornelia. Migrația în România și perspectivele demografice migration: Romania and demographic perspectives.* [online]. Research Gate, 2020, s. 85 [cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.researchgate.net/publication/344041794>

⁴¹ TOMESCU DUMITRESCU. *Cornelia. Migrația în România și perspectivele demografice migration: Romania and demographic perspectives.* [online]. Research Gate, 2020., s. 83-84 [cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.researchgate.net/publication/344041794>

Migrácia z Rumunska do iných krajín je komplexný fenomén s hlbokými a trvalými dopadmi na rumunskú ekonomiku a spoločnosť. Je motivovaná kombináciou push a pull faktorov, ktoré zahŕňajú nízke platy, nedostatok príležitostí a slabé sociálne zabezpečenie v Rumunsku na jednej strane a vysoké mzdy, ľahšie možnosti zamestnania a lepšie životné podmienky v hostiteľských krajinách na strane druhej. Migrácia má rôzne dôsledky pre obe krajiny. V hostiteľských krajinách migranti prispievajú k hospodárskemu rastu, ale môžu tiež vyvolať sociálne napätia. V Rumunsku migrácia vedie k zníženiu nezamestnanosti a nárastu remitencií, ale má aj negatívny vplyv na ekonomiku a sociálne štruktúry, pretože odchádza kvalifikovaná pracovná sila. Teórie migrácie, ako sú teória push a pull faktorov, migračná teória novej ekonómie a teória duálneho pracovného trhu, nám pomáhajú pochopiť dynamiku migrácie a jej vplyvy.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

V našej bakalárskej práci sme si stanovili hlavný cieľ, ktorým bol opis procesu liberalizácie zahraničnoobchodnej politiky Rumunska a jeho integrácie do Európskej únie. Na dosiahnutie tohto cieľa sme si stanovili niekoľko parciálnych cieľov. Prvým z nich bolo oboznámenie o historickom vývojom rumunskej ekonomiky, pričom táto časť práce slúžila ako kontext pre pochopenie vplyvu integrácie do EÚ na rumunskú ekonomiku. Ďalším cieľom bolo komplexne analyzovať a zhodnotiť procesy integrácie Rumunska do EÚ. Tento cieľ zahŕňoval analýzu rôznych aspektov integrácie, ako napríklad liberalizácia obchodu, migrácia a priame zahraničné investície.

Teoretická časť našej bakalárskej práce sa zameriava na teoretické zázemie integrácie a migrácie, ktoré slúži ako podklad pre analýzu vplyvu týchto fenoménov na rumunskú ekonomiku. V tejto časti sa zameriavame na teórie liberalizácie obchodu, s dôrazom na efekt vytvárania obchodu a efekt odvracania obchodu. Analyzujeme rôzne teórie migrácie, ako napríklad teóriu push a pull faktorov, teóriu duálneho pracovného trhu a migračnú teóriu novej ekonómie.

Praktická časť bakalárskej práce obsahuje rozbor rumunskej ekonomiky pri integrácií do Európskej únie. V tejto časti analyzujeme kľúčové etapy integrácie Rumunska do EÚ, od začiatku rokovaní o pristúpení až po súčasnosť. Analyzujeme vývoj objemu obchodu s tovarmi a službami, teritoriálnu a komoditnú štruktúru obchodu, HDP rast a mieru nezamestnanosti v Rumunsku v období pred a po vstupe do EÚ. Analyzujeme vývoj prílivu a odlivu PZI do Rumunska, rozloženie PZI podľa sektorov a krajín pôvodu. Na analýzu používame kvantitatívne metódy, ako napríklad porovnanie údajov a štatistická analýza. Analyzujeme vývoj migrácie z Rumunska do zahraničia a naopak, rozdelenie migrantov podľa hostiteľskej krajiny, vývoj remitencií. Na analýzu používame kvantitatívne metódy, ako napríklad porovnanie údajov a štatistická analýza.

Práca poskytuje komplexný prehľad o vplyve integrácie do EÚ na rôzne aspekty rumunskej ekonomiky. Taktiež identifikuje kľúčové výzvy a príležitosti, ktorým rumunská ekonomika čelí v kontexte integrácie do EÚ a prispieva k vedeckej diskusii o problematike integrácie a jej vplyve na národné ekonomiky.

3 Výsledky práce

3.1 Proces integrácie Rumunska

Rumunsko bolo prvou krajinou strednej a východnej Európy, ktorá mala oficiálny vzťah s Európskym spoločenstvom. Podpísanie dohody v januári 1974 prispelo k zaradeniu Rumunska do Všeobecného preferenčného systému Spoločenstva. Následne došlo k podpísaniu série dohôd pre uľahčenie obchodných výmen. V roku 1980 Rumunsko fakticky uznalo Európske hospodárske spoločenstvo podpísaním Dohody o vytvorení spoločnej komisie Rumunsko – EHS. Zároveň bola podpísaná aj Dohoda o priemyselných výrobkoch. Diplomatické vzťahy Rumunska s Európskou úniou sa datujú od roku 1990, kedy bola podpísaná Dohoda o obchode a spolupráci v roku 1991. Európska dohoda nadobudla platnosť vo februári 1995. Rumunsko podalo žiadosť o členstvo 22. júna 1995, spolu s Vyhlásením zo Snagova, dokumentom podpísaným všetkými štrnástimi významnými politickými stranami Rumunska, v ktorom vyjadrili plnú podporu európskej integrácii.⁴²

V júli 1997 zverejnila Komisia „Stanovisko k žiadosti Rumunska stať sa členom Európskej únie“. V nasledujúcom roku bola vypracovaná „Správa o pokroku Rumunska v procese pristúpenia k Európskej únii“. V ďalšej správe, zverejnenej v októbri 1999, Komisia odporučila začatie rokovaní o vstupe s Rumunskom (s podmienkou zlepšenia inštitucionalizácie a prípravy strednodobej ekonomickej stratégie). Po rozhodnutí Európskej rady v Helsinkách v decembri 1999 začali rokovania o vstupe 15. februára 2000. Rumunsko si stanovilo cieľ získať plné členstvo v Európskej únii v roku 2007. Európska rada podporila tento cieľ v roku 2002 v Kodani a následne Európska rada v Solúne vyjadrila podporu ukončeniu rokovaní o vstupe Rumunska v roku 2004.⁴³

Europoslankyňa za Skupinu Európskych ľudových strán Emma Nicholson uviedla v roku 2003, že: „Integrácia Rumunska v roku 2007 nebude možná, ak Rumunsko nevyrieši 2 endemické štrukturálne problémy a to, odstránenie korupcie a realizáciu

⁴² RAM, Melanie. *Subregional Cooperation and European Integration: Romania's Delicate Balance*. *Archive of The International Studies Association* [online]. In *Subregional Cooperation and European Integration: Romania's Delicate Balance*. *Archive of The International Studies Association*. Fresno: California State University, 2001, s. 7. [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: <http://isanet.ccit.arizona.edu/archive/ram.html>

⁴³ MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE. *Cronologia relațiilor României cu UE* [online]. București: Ministerul Afacerilor Externe, 2007 [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: <https://www.mae.ro/node/1542#null>

reformy.“ Odporúčania pre rumunské orgány sa týkali opatrení proti korupcii, fungovania súdnictva a slobody tlače. Európsky parlament žiadal komisiu o detailnú analýzu, trvalé monitorovanie uvedených problémov a ich predkladanie parlamentu. Taktiež žiadal komisiu aby vypracovala plán na lepšiu a efektívnejšiu monitoring implementácie najmä pokiaľ ide o spravodlivosť a vnútorné záležitosti.⁴⁴ Na summite v Bruseli v roku 2004 Rumunsko dostalo záruku, že Európska únia zvažuje jeho integráciu podľa plánu od 1. januára 2007. Vo svojich záveroch Európska rada uvádza, že pristúpenie Rumunska a Bulharska predstavuje spoločný cieľ Európskej únie s 25 členskými štátmi. Po prvýkrát dokument Európskej rady uvádza cieľ podpísať Spoločnú prístupovú zmluvu s Rumunskom a Bulharskom v roku 2005.⁴⁵ 25. apríla 2005 získalo Rumunsko štatút aktívneho pozorovateľa, ktorý umožnil krajine prostredníctvom rumunských zástupcov vyjadriť svoj názor bez hlasovacieho práva v procese rozhodovania na úrovni Európskej únie a presadzovať svoje národné záujmy.⁴⁶

Na základe *Eurobarometra 64* ktorý sa realizoval v jeseni 2005 bola dôvera Rumunov v Európsku úniu najvyššia spomedzi členských štátov a štátov čakajúcich na vstup. Až 64 % obyvateľov Rumunska bolo naklonených európskej integrácii.⁴⁷

1. januára 2007 sa Rumunsko stalo členským štátom Európskej únie. Taktiež bol stanovený mechanizmus spolupráce a overovania s cieľom zlepšiť fungovanie legislatívneho, administratívneho a súdneho systému. V prvých voľbách do Európskeho parlamentu 4. až 7. júla 2009 bolo volených 33 europoslancov. 1. januára 2014 sa otvoril pracovný trh Európskej únie aj pre pracovníkov z Rumunska.⁴⁸

⁴⁴ GVERNUL ROMÂNIEI. Raportul periodic privind progresele înregistrate de România pe calea aderării [online]. București: Guvernul României, 2003 [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: http://www.anr.gov.ro/docs/rapoarte/Raport_periodic_privind_progresele_Romaniei_pe_calea_aderarii_183.pdf

⁴⁵ EUROPEAN COUNCIL. *Presidency Conclusions – Brussels, 16/17 December 2004* [online]. Brussels: European Union, 16-17.12.2004, s. 10. [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/bru1204_en.pdf

⁴⁶ MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. *Minister Delegate for European Affairs, Ana Birchall, on the 12th anniversary of the signature of the Treaty of Accession to the European Union by Romania* [online]. Bucharest: Ministry of Foreign Affairs, 25.04.2017 [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: <https://www.mae.ro/en/node/41554>

⁴⁷ EUROPEAN COMMISSION. Standard Eurobarometer 64 - Autumn 2005 [online]. Brussels: European Union, 2005 [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/833>

⁴⁸ REPREZENTAREA COMISIEI EUROPENE ÎN ROMÂNIA. *Scurt istoric al relațiilor dintre România și Uniunea Europeană* [online]. București: Reprezentarea Comisiei Europene în România, 2019 [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: https://romania.representation.ec.europa.eu/despre-noi/scurt-istoric-al-relatiilor-dintre-romania-si-uniunea-europeana_ro

Rumunsko po prvý krát predsedalo Rade Európskej únie od januára do júna v roku 2019. Krajina mala za úlohu usilovať o dosiahnutie dohody ohľadom kľúčových otázok, ktoré ovplyvňovali členské štáty Európskej únie. Zameralo sa na rôzne témy vrátane Brexitu, viacjazyčnosti a otázok spojených s európskymi voľbami. Predsedníctvo Rumunska prispelo k definovaniu budúcnosti Únie, posilnenie bezpečnosti Európy, podpore digitalizácie a inovácií a zlepšeniu Ekonomickej a menovej únií.⁴⁹

Rumunsko prešlo náročným procesom integrácie do Európskej únie od podania oficiálnej žiadosti v roku 1995 až po vstup v roku 2007. Avšak, krajina stále čelí výzvam a jej európska integrácia pokračuje. Otázka prijatia eura zostáva kľúčovým aspektom pre budúcnosť Rumunska v rámci Európskej únie.

3.2 Vplyv liberalizácie obchodu na Rumunskú ekonomiku

Liberalizácia obchodu a investícií bola pre Rumunsko kľúčovým faktorom hospodárskeho rastu a transformácie od centrálne plánovanej ekonomiky k trhovej ekonomike. Z makroekonomického hľadiska bol hospodársky rast zrýchlený rozvojom medzinárodného obchodu. Rast exportu podporil priemyselnú výrobu, zabezpečil jej predaj, čím sa zlepšila aj výkonnosť ekonomiky. Podľa ekonomickej teórie vedie expanzia exportu k zlepšeniu efektívnej alokácie výrobných zdrojov a zvýšeniu objemu produkcie akumuláciou kapitálu.⁵⁰ Rast exportu zvýšil otvorenosť ekonomiky, takže rumunská ekonomika rýchlejšie absorbovala technológie vyspelejších krajín.

Tabuľka číslo 1 a graf číslo 1 zobrazujú vývoj celkového objemu obchodu (export, import) s tovarmi v Rumunsku medzi rokmi 1995 až 2022. Rok 1995 sme si vybrali vzhľadom nato, že Rumunsko v tomto roku oficiálne podalo žiadosť o členstvo v EÚ. Údaje sú v miliónoch USD, v súčasných cenách a pochádzajú z databázy UNCTADstat.

⁴⁹ GVERNUL ROMÂNIEI. *Bilanțului rezultatelor obținute de Președinția României la Consiliul Uniunii Europene* [online]. București: Guvernul României, 01.07.2019 [cit. 2024-01-03]. Dostupné na: <https://gov.ro/ro/stiri/prezentarea-bilantului-rezultatelor-obtinate-de-pre-edintia-romaniei-la-consiliul-uniunii-europene-in-primele-100-de-zile-de-mandat-de-catre-prim-ministrul-viorica-dancila>

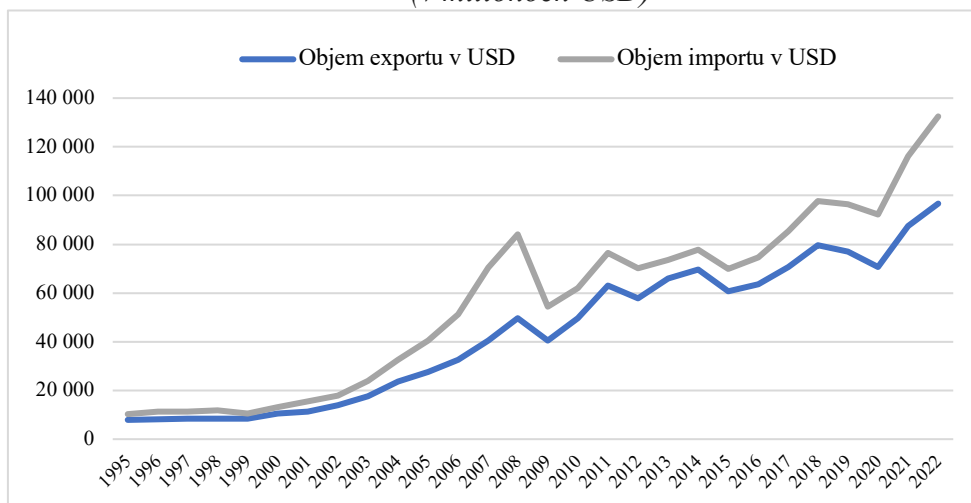
⁵⁰ BENLI, Muhammed. *Export diversification and economic growth: evidence from emerging economies* [online]. In Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Erciyes : Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, vyd. 55., 2020, s. 286-287. [cit. 2024-02-02]. Dostupné na: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1074836>

Tabuľka č. 1: Objem obchodu s tovarmi v Rumunsku medzi rokmi 1995 až 2022
(v miliónoch USD)

ROK	Objem exportu v USD	Medziročný nárast exportu v %	Objem importu v USD	Medziročný nárast importu v %
1995	7 910	-	10 278	-
1996	8 085	2,21	11 435	11,26
1997	8 431	4,27	11 280	-1,36
1998	8 300	-1,56	11 821	4,8
1999	8 518	2,63	10 417	-11,88
2000	10 412	22,23	13 148	26,22
2001	11 394	9,43	15 568	18,41
2002	13 877	21,79	17 854	14,68
2003	17 662	27,28	23 983	34,33
2004	23 553	33,35	32 691	36,31
2005	27 688	17,55	40 518	23,95
2006	32 458	17,23	51 160	26,26
2007	40 488	24,74	70 314	37,44
2008	49 535	22,34	84 053	19,54
2009	40 567	-18,10	54 324	-35,47
2010	49 579	22,22	62 109	14,33
2011	63 035	27,14	76 480	23,14
2012	57 841	-8,24	70 207	-8,2
2013	65 855	13,85	73 498	4,69
2014	69 725	5,88	77 748	5,78
2015	60 595	-13,09	69 824	-10,19
2016	63 543	4,85	74 560	6,78
2017	70 761	11,38	85 486	14,65
2018	79 660	12,58	97 747	14,34
2019	76 871	-3,50	96 544	-1,23
2020	70 718	-8,00	92 132	-4,57
2021	87 388	23,57	116 203	26,13
2022	96 707	10,66	132 491	14,02

Zdroj: Vlastné spracovanie⁵¹

Graf č. 1: Objem obchodu s tovarmi v Rumunsku medzi rokmi 1995 až 2022
(v miliónoch USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie⁵²

⁵¹ UN TRADE & DEVELOPMENT. *Merchandise: Total trade and share, annual* [online]. New York: United Nations, 18.11.2023 [cit. 2024-02-02]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeMerchTotal>

⁵² UN TRADE & DEVELOPMENT. *Merchandise: Total trade and share, annual* [online]. New York: United Nations, 18.11.2023 [cit. 2024-02-02]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeMerchTotal>

Celkový objem obchodu v Rumunsku kontinuálne rastie od roku 1995, s výnimkou rokov 2009, 2012, 2015, 2019 a 2020. Tieto výkyvy boli ovplyvnené rôznymi faktormi, ako napríklad globálna hospodárska kríza v roku 2009, kríza v eurozóne v roku 2012, politická neistota v roku 2015, spomalenie globálneho rastu v roku 2019 a pandémie COVID-19 v roku 2020. Napriek spomínaným výnimkám v roku 2021 nastal prudký nárast a tento trend pokračoval aj v roku 2022. Na základe predbežných a odhadovaných štatistických údajov sa očakáva, že rast bude pokračovať aj v najbližších rokoch vďaka silnej domácej spotrebe, zvýšeným zahraničným investíciám a strategickej geografickej polohe Rumunska.⁵³ Medziročné zmeny celkového objemu obchodu v Rumunsku sú volatilné. Negatívom je, že Rumunsko importuje viac tovarov, než exportuje. To vedie k obchodnému deficitu, ktorý môže mať negatívny vplyv na rumunskú ekonomiku.

Tabuľka číslo 2 a graf číslo 2 zobrazujú vývoj celkového objemu obchodu (export, import) so službami v Rumunsku medzi rokmi 2005 až 2022. Minulé roky boli odhadované s vysokými štatistickými odchýlkami. Údaje sú v miliónoch, v súčasných a pochádzajú z databázy UNCTADstat.

Tabuľka č. 2: Objem obchodu so službami v Rumunsku medzi rokmi 2005 až 2022 (v miliónoch USD)

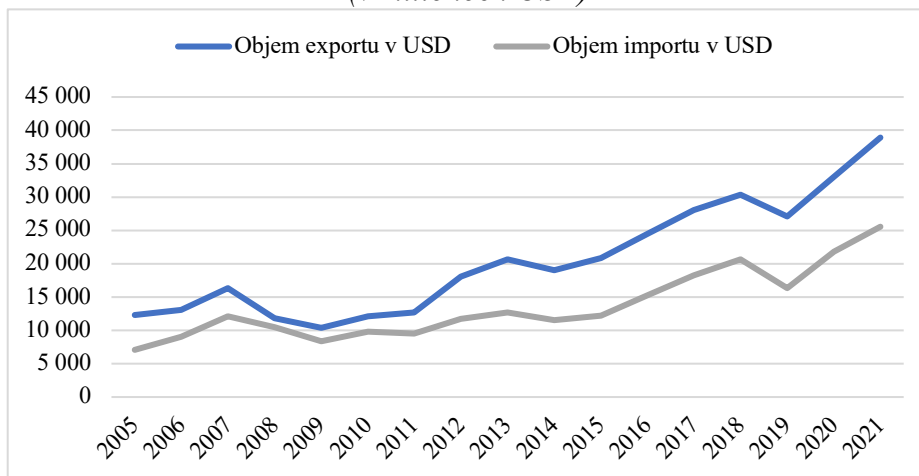
ROK	Objem exportu v USD	Medziročný nárast exportu v %	Objem importu v USD	Medziročný nárast importu v %
2005	9 668	-	5 498	-
2006	12 303	27,25	7 076	28,74
2007	13 093	6,42	9 009	27,32
2008	16 356	24,93	12 069	33,97
2009	11 798	-27,87	10 497	-13,03
2010	10 380	-12,02	8 396	-20,1
2011	12 086	16,42	9 795	16,66
2012	12 692	5,02	9 508	-2,93
2013	18 095	42,57	11 750	23,57
2014	20 698	14,39	12 666	7,8
2015	19 058	-7,92	11 493	-9,26
2016	20 887	9,6	12 170	5,89
2017	24 509	17,34	15 281	25,56
2018	28 091	14,62	18 220	19,23
2019	30 302	7,87	20 614	13,14
2020	27 092	-10,59	16 324	-20,81
2021	32 998	21,8	21 851	33,86
2022	38 918	17,94	25 548	16,92

Zdroj: Vlastné spracovanie⁵⁴

⁵³ INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. Comerțul internațional cu bunuri al României (date estimate) [online]. București: Institutul Național de Statistică [cit. 2024-02-27]. Dostupné na: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-comertul-international-cu-bunuri?page=1>

⁵⁴ UN TRADE & DEVELOPMENT. *Services (BPM6): Exports and imports by service-category, trade-partner World, annual* [online]. New York: United Nations, 26.09.2023 [cit. 2024-02-02]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeServCatTotal>

Graf č. 2: Objem obchodu so službami v Rumunsku medzi rokmi 2005 až 2022
(v miliónoch USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie⁵⁵

Okrem obchodu s tovarmi rastie aj objem obchodu so službami v Rumunsku. Jedinými výnimkami boli roky 2009, 2010, 2015 a 2020, kedy došlo k poklesu z dôvodu globálnej hospodárskej krízy, krízy v eurozóne, politickej neistoty a pandémie COVID-19. Napriek týmto výkyvom objem obchodu so službami v Rumunsku kontinuálne rastie a v roku 2021 zaznamenal prudký nárast, ktorý pokračoval aj v roku 2022. Na základe predbežných štatistických údajov a odhadovaných štatistických údajov Štatistického úradu Rumunska sa očakáva, že rast bude pokračovať aj v najbližších rokoch.⁵⁶ Na rozdiel od obchodu s tovarmi Rumunsko v oblasti služieb exportuje viac, než importuje. Medziročné zmeny v objeme obchodu so službami sú volatilné a ovplyvňujú ich rôzne faktory, ako sú globálne trendy v sektore služieb, konkurencieschopnosť rumunského sektora služieb a politické a regulačné prostredie.⁵⁷

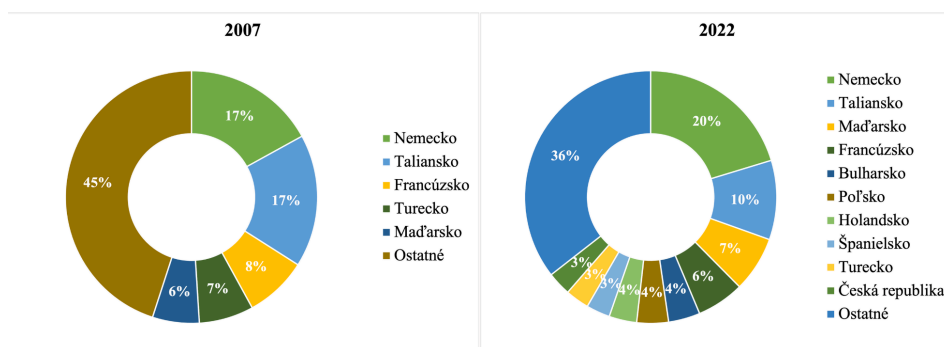
Graf číslo 3 a graf číslo 4 zobrazujú teritoriálnu štruktúru vývozu tovarov a služieb v rokoch 2007 a 2022 v % na celkovom objeme vývozu. Rok 2007 sme si vybrali z dôvodu vstupu Rumunska do EÚ. Informácie sme čerpali z databázy WITS.

⁵⁵ UN TRADE & DEVELOPMENT. *Services (BPM6): Exports and imports by service-category, trade-partner World, annual* [online]. New York: United Nations, 26.09.2023 [cit. 2024-02-02]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeServCatTotal>

⁵⁶ INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. Comerțul internațional cu bunuri al României (date estimate) [online]. București: Institutul Național de Statistică [cit. 2024-02-27]. Dostupné na: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-comertul-international-cu-bunuri?page=1>

⁵⁷ iBANFIRST. *Importuri & exporturi: abordarea provocărilor comerțului internațional* [online]. In iBan First, 17.06.2022 [cit. 2024-02-27]. Dostupné na: <https://blog.ibanfirst.com/ro/importuri-exporturi-abordarea-provocarilor-comertului-international>

Graf č. 3 a 4: Teritoriálna štruktúra vývozu tovarov a služieb v rokoch 2007 a 2022

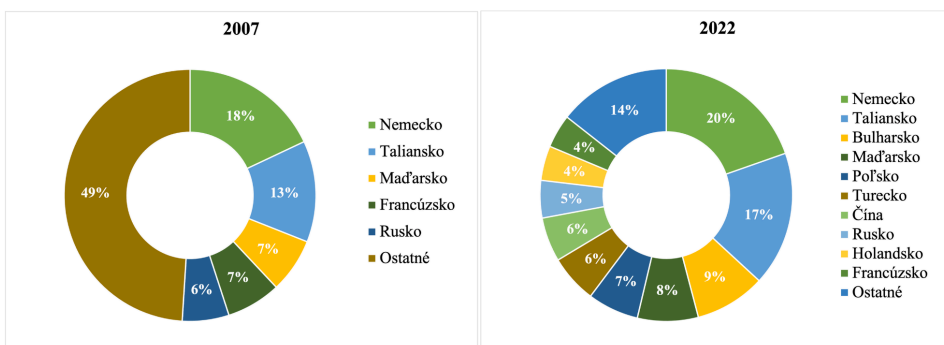

Zdroj: Vlastné spracovanie⁵⁸

Teritoriálna štruktúra vývozu Rumunska prešla medzi rokmi 2007 a 2022 výraznými zmenami. Najvýraznejším posunom je nárast podielu Nemecka na celkovom vývoze zo 17 % v roku 2007 na 20 % v roku 2022, čím sa Nemecko stalo najvýznamnejšou exportnou destináciou Rumunska. Naopak, podiel Talianska klesol zo 17 % na 10 %. Mierne sa zvýšil podiel Maďarska a Francúzska.

Graf číslo 5 a graf číslo 6 zobrazujú teritoriálnu štruktúru *dovozu* tovarov a služieb v rokoch 2007 a 2022 v % na celkovom objeme dovozu. Rok 2007 sme si vybrali z dôvodu vstupu Rumunska do EÚ. Informácie sme čerpali z databázy Medzinárodnej obchodnej organizácie.

Graf č. 5 a 6: Teritoriálna štruktúra dovozu tovarov a služieb v rokoch 2007 a 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie⁵⁹

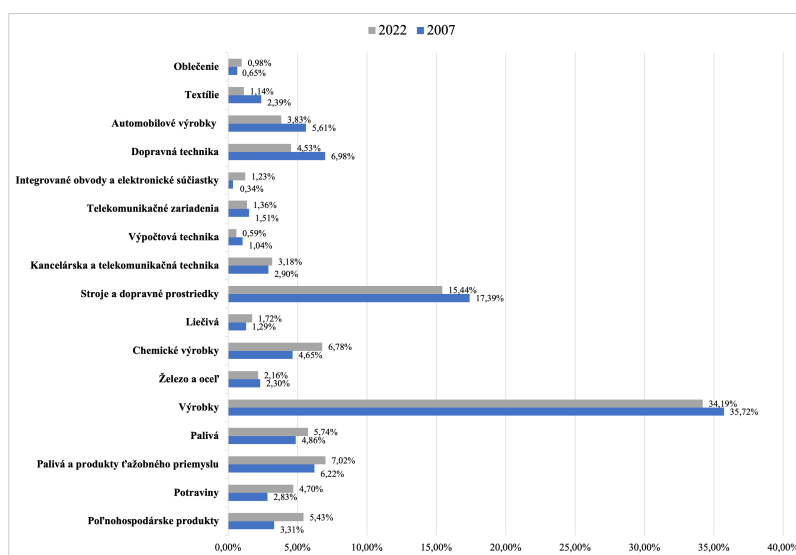
⁵⁸ WITS. *Romania trade balance, exports and imports by country 2007/2022* [online]. Geneva: In World Trade Organization [cit. 2024-02-28]. Dostupné na: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ROM/Year/2007/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country>

⁵⁹ WITS. *Romania trade balance, exports and imports by country 2007/2022* [online]. Geneva: In World Trade Organization [cit. 2024-02-28]. Dostupné na: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ROM/Year/2007/TradeFlow/EXPIMP>

Podiel Nemecka a Talianska na celkovom dovoze sa mierne zvýšil. Taktiež sa zvýšil dovoz z Maďarska, Poľska a Turecka. Výrazný nárast zaznamenal dovoz z Číny, ktorá sa stala významným vývozcom do celého sveta. Naopak, podiel Ruska na dovoze Rumunska klesol v dôsledku sankcií uvalených za inváziu na Ukrajinu.⁶⁰

Graf číslo 7 zobrazuje komoditnú štruktúru tovarov v rokoch 2007 a 2022 v % podľa podielu na celkovom objeme dovozu. Rok 2007 sme si vybrali z dôvodu vstupu Rumunska do EÚ. Informácie sme čerpali z databázy Medzinárodnej obchodnej organizácie.

Graf č. 7: Komoditná štruktúra dovozu tovarov v rokoch 2007 a 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie^{61 62}

V roku 2007 boli medzi hlavné dovozné položky výrobky, stroje a dopravné prostriedky, dopravná technika a palivá a produkty ťažobného priemyslu. V roku 2022 sa štruktúra importu mierne zmenila a medzi dominantné komodity patrili výrobky, stroje a dopravné prostriedky, palivá a produkty ťažobného priemyslu a chemické výrobky. Z grafu je zrejmé, že podiel dovozu výrobkov, strojov a dopravných prostriedkov, železa a ocele, výpočtovej techniky, telekomunikačných zariadení, dopravnej techniky,

⁶⁰ Consiliul Uniunii Europene. *Sanctiunile UE împotriva Rusiei pe înțelesul tuturor* [online]. Bruxelles: In Consiliul Uniunii Europene [cit. 2024-03-03]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/why-sanctions/sanctions-against-russia/sanctions-against-russia-explained/>

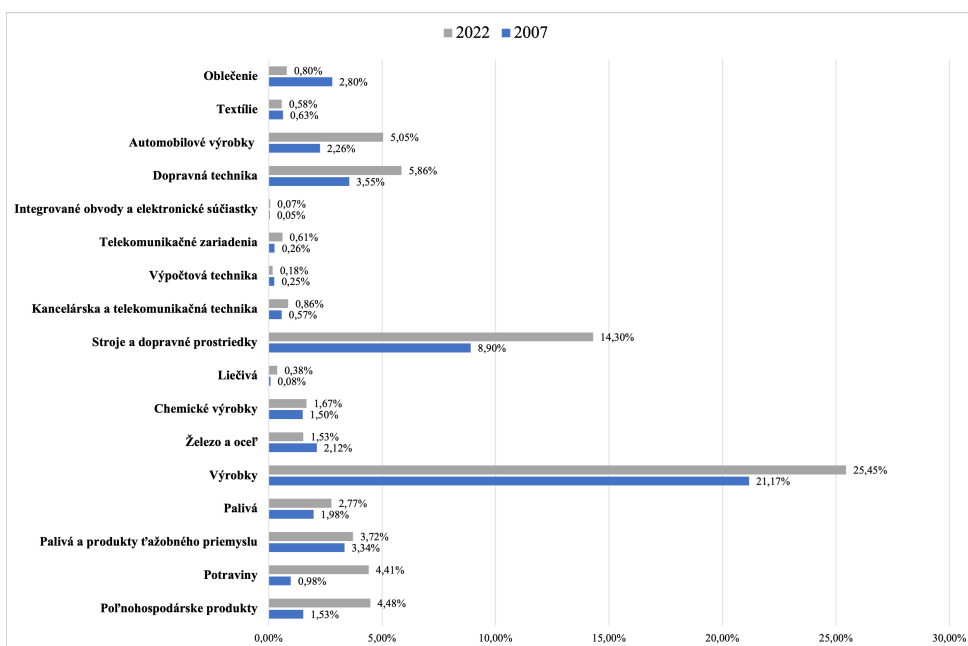
⁶¹ WTO STATS. *Merchandise imports by product group – annual (Million US dollar): Partner Economy* [online]. Geneva: World Trade Organization [cit. 2024-03-03]. Dostupné na: <https://stats.wto.org>

⁶² WTO STATS. *Merchandise imports by product group – annual (Million US dollar): Partner Economy* [online]. Geneva: World Trade Organization [cit. 2024-03-03]. Dostupné na: <https://stats.wto.org>

automobilových výrobkov, textílií a oblečenia v importe klesol. Naopak, nárast zaznamenali palivá a produkty ťažobného priemyslu, chemické výrobky, liečivá a integrované obvody a elektronické súčiastky.

Graf číslo 8 zobrazuje komoditnú štruktúru tovarov v rokoch 2007 a 2022 v % podľa podielu na celkovom objeme vývozu. Rok 2007 sme si vybrali z dôvodu vstupu Rumunska do EÚ. Informácie sme čerpali z databázy Medzinárodnej obchodnej organizácie.

Graf č. 8: Komoditná štruktúra vývozu tovarov v rokoch 2007 a 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie^{63 64}

V roku 2007 boli medzi najdôležitejšie vývozné položky Rumunska výrobky, stroje a dopravné prostriedky, dopravná technika a palivá a produkty ťažobného priemyslu. V roku 2022 sa štruktúra exportu mierne zmenila. Podiel výrobkov na celkovom exporte vzrástol na 25,45 %. Podiel strojov a dopravných prostriedkov sa taktiež zvýšil na 14,30 %, pričom dominuje export automobilov, lokomotív a elektrických zariadení. Novou kategóriou v roku 2022 sú automobilové výrobky, ktorá sa skladá prevažne z komponentov do

⁶³ WTO STATS. *Merchandise exports by product group – annual (Million US dollar): Partner Economy* [online]. Geneva: World Trade Organization [cit. 2024-03-03]. Dostupné na: <https://stats.wto.org>

⁶⁴ WTO STATS. *Merchandise exports by product group – annual (Million US dollar): Partner Economy* [online]. Geneva: World Trade Organization [cit. 2024-03-03]. Dostupné na: <https://stats.wto.org>

automobilov. Podiel poľnohospodárskych produktov a potravín na exporte sa taktiež mierne zvýšil. Naopak, klesol podiel palív a produktov ťažobného priemyslu.

Faktory ovplyvňujúce zmeny v štruktúre importu a exportu Rumunska sú rozmanité a zohľadňujú globálne trendy, ekonomický rast, zmeny v preferenciách spotrebiteľov a ceny ropy. Od roku 2007 sa Rumunsko stalo integrovanejšou súčasťou globálnej ekonomiky, čo viedlo k nárastu dovozu z iných krajín. Rastúca rumunská ekonomika vyústila do zvýšeného dopytu po dovážaných tovaroch a službách. Na strane exportu sa Rumunsko zviditeľnilo v automobilovom priemysle, čo prispelo k nárastu exportu automobilov a ich komponentov. Rumunské firmy sa stali konkurencieschopnejšími na globálnom trhu, čo viedlo k celkovému zvýšeniu exportu. Vstup Rumunska do EÚ v roku 2007 umožnil voľný prístup na jednotný trh EÚ, čo ďalej podporilo rast exportu.⁶⁵

Aktuálne trendy v štruktúre importu a exportu Rumunska reflektujú zmeny v oblasti technológií, služieb a diverzifikácie zdrojov. Rumunsko dováža stále viac technologického tovaru ako sú počítače, telekomunikačné zariadenia a elektronika. Zároveň rastie dovoz služieb, ako sú IT služby, finančné služby a poistenie. Na strane exportu sa Rumunsko stáva dôležitým exportérom služieb, ako sú IT služby, outsourcing a call centrá.⁶⁶ Rumunsko sa tiež snaží zvýšiť export do nečlenských krajín EÚ, ako sú Čína a USA.⁶⁷ Súčasne sa snaží exportovať produkty s vysokou pridanou hodnotou, ako sú automobily, elektronika a farmaceutické výrobky.⁶⁸

⁶⁵ CHIVU, Luminita a kol. *The Romanian Economy. A century of Transformation: Proceedings of ESPERA 2018 (1918-2018)*. Berlín: Peter Lang Verlag, 2019. s. 167-186. ISBN 978-3-79205-6

⁶⁶ DEPARTAMENTUL DE COMERȚ EXTERIOR. *Rezultatele Comerțului Internațional al României în perioada 01.01. –31.01.2022* [online]. In Buletin informativ lunar: România comerțul internațional. București: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului, apríl 2022 [cit. 2024-03-03]. Dostupné na: http://www.imm.gov.ro/adaugare_fisiere_imm/2022/05/RO-Comert-international-01-2022.pdf

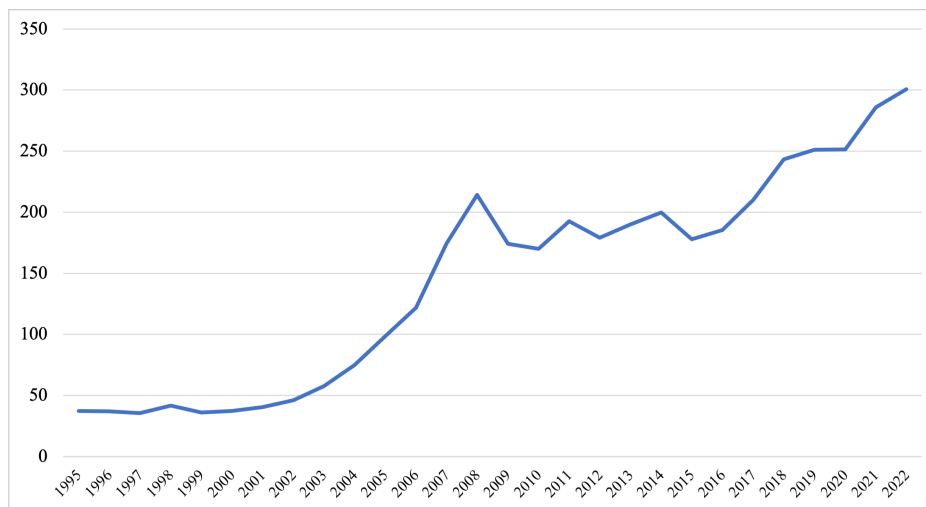
⁶⁷ BOSTAL, Ionei. *International trade of Romania in the context of its low economic potential* [online]. In Central and Eastern European online library, august 2016, s. 616. [cit. 2024-03-06]. Dostupné na: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=603638>

⁶⁸ BOSTAL, Ionei. *International trade of Romania in the context of its low economic potential* [online]. In Central and Eastern European online library, august 2016, s. 621-622. [cit. 2024-03-06]. Dostupné na: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=603638>

Tabuľka číslo 3 a graf číslo 9 zobrazujú vývoj HDP Rumunska medzi rokmi 1995 až 2022. Rok 1995 sme si vybrali vzhľadom nato, že Rumunsko v tomto roku oficiálne podalo žiadosť o členstvo v EÚ. Údaje sú v miliardách USD, v súčasných cenách a pochádzajú z databázy UNCTADstat.

Tabuľka č. 3 a graf č. 9: Vývoj HDP Rumunska medzi rokmi 1995 až 2022 (v miliardách USD)

ROK	HDP
1995	37 430
1996	36 940
1997	35 580
1998	41 700
1999	35 950
2000	37 250
2001	40 400
2002	46 070
2003	57 810
2004	74 970
2005	98 450
2006	122 02
2007	174 59
2008	214 32
2009	174 10
2010	170 03
2011	192 61
2012	179 13
2013	189 97
2014	199 71
2015	177 88
2016	185 29
2017	210 15
2018	243 32
2019	251 02
2020	251 36
2021	285 81
2022	300 69

Zdroj: Vlastné spracovanie⁶⁹

Hrubý domáci produkt (HDP) Rumunska v sledovanom období výrazne vzrástol. V roku 1995 dosiahol HDP hodnotu 37,43 miliardy USD, kým v roku 2022 sa vyšplhal na 300,69 miliardy USD. Tento rast však nebol plynulý. V rokoch 1995 až 2008 bol rast HDP relatívne stabilný, s priemerným ročným rastom okolo 4 %. Nasledujúci pokles v rokoch 2009 až 2012 bol dôsledkom globálnej finančnej krízy. Po roku 2012 sa HDP opäť začal zvyšovať, avšak tempom pomalším ako pred krízou. Neskôr, pandémie COVID-19 v roku 2020 vyústila do spomalenia hospodárskeho rastu krajiny. Podľa dát Svetovej Banky je v súčasnosti je Rumunsko 45. najväčšou ekonomikou sveta podľa nominálneho HDP.⁷⁰

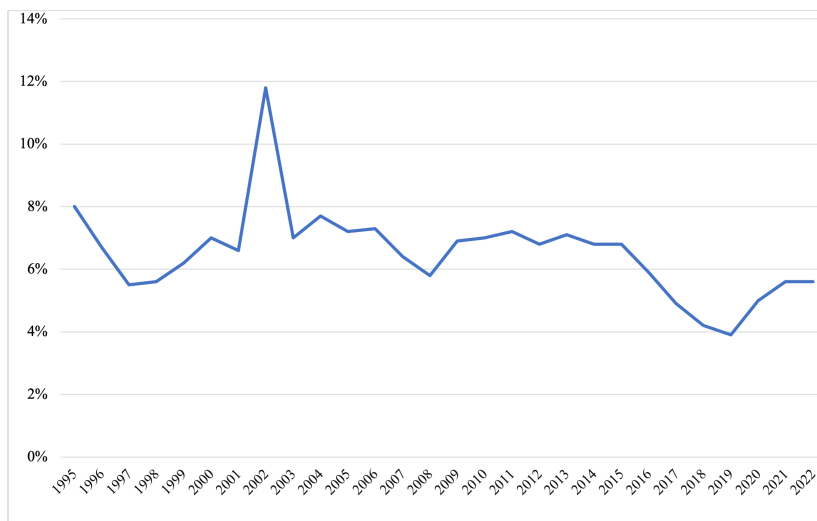
⁶⁹ WORLD BANK DATA. *GDP (current US\$) - Romania* [online]. Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2023-03-08]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=RO>

⁷⁰ WORLD BANK. *Gross domestic product 2022* [online]. In World Development Indicators database. Washington, D.C.: World Bank Group, 1.07.2023 [cit. 2024-03-08]. Dostupné na: https://databankfiles.worldbank.org/public/ddpext_download/GDP.pdf

Tabuľka číslo 4 a graf číslo 10 zobrazujú vývoj miery nezamestnanosti medzi rokmi 1995 až 2022. Informácie sme čerpali z databázy Svetovej banky.

Tabuľka č. 4 a graf č. 10: Vývoj nezamestnanosti v Rumunsku medzi rokmi 1995 až 2022

ROK	Miera nezamestnanosti
1995	8%
1996	6,70%
1997	5,50%
1998	5,60%
1999	6,20%
2000	7%
2001	6,60%
2002	11,80%
2003	7%
2004	7,70%
2005	7,20%
2006	7,30%
2007	6,40%
2008	5,80%
2009	6,90%
2010	7%
2011	7,20%
2012	6,80%
2013	7,10%
2014	6,80%
2015	6,80%
2016	5,90%
2017	4,90%
2018	4,20%
2019	3,90%
2020	5%
2021	5,60%
2022	5,60%

Zdroj: Vlastné spracovanie⁷¹

V rokoch 1995 až 2008 miera nezamestnanosti postupne klesala, s výnimkou roku 2002, kedy vzrástla na úroveň 11,8 %. Neskôr miera nezamestnanosti začala klesať. V roku 2009, v dôsledku globálnej finančnej krízy, miera nezamestnanosti prudko vzrástla na 6,9%. Po roku 2009 sa začala miera nezamestnanosti zvyšovať a od roku 2014 začala opäť klesať. V súčasnosti má Rumunsko jednu z najnižších mier nezamestnanosti v EÚ. Liberalizácia obchodu viedla k rastu exportu a investícií, čo vytvorilo nové pracovné miesta. Ekonomický rast a zmeny v štruktúre ekonomiky tiež zohrali svoju úlohu. Prechod z priemyselnej na služobnú ekonomiku priniesol zánik pracovných miest v priemysle, ale zároveň aj vznik nových pracovných miest v službách. Vstup Rumunska do EÚ v roku 2007 umožnil voľný pohyb pracovníkov, čo viedlo k emigrácii časti pracovnej sily a k zníženiu nezamestnanosti.⁷²

⁷¹ WORLD BANK DATA. *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) – Romania* [online]. Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=RO>

⁷² CHIVU, Luminita a kol. *The Romanian Economy. A century of Transformation: Proceedings of ESPERA 2018 (1918-2018)*. Berlín: Peter Lang Verlag, 2019. s. 111. ISBN 978-3-79205-6

3.3 Prílev a odlev priamych zahraničných investícií do Rumunska

Priame zahraničné investície predstavujú kategóriu medzinárodných investícií, ktorá vyjadruje zámer subjektu, ktorý je rezidentom jednej ekonomiky získať trvalý podiel v podniku so sídlom v inej ekonomike.⁷³ Čistý prílev PZI predstavuje hodnotu priamych investícií prichádzajúcich zo strany nerezidentských investorov vo vykazujúcom hospodárstve. Čistý odlev PZI predstavuje hodnotu priamych zahraničných investícií realizovaných rezidentmi vykazujúceho hospodárstva do vonkajších ekonomík.⁷⁴

Tabuľka číslo 5 a graf číslo 11 zobrazujú vývoj tokov odlevu a prílevu PZI v Rumunsku v období rokov 1995 až 2022. Rok 1995 sme si vybrali vzhľadom nato, že Rumunsko v tomto roku oficiálne podalo žiadosť o členstvo v EÚ. Údaje sú v miliónoch USD, v súčasných cenách a pochádzajú z databázy UNCTADstat.

Tabuľka č. 5: Odlev a prílev priamych zahraničných investícií v Rumunsku (v miliónoch USD)

Rok	Odlev priamych zahraničných investícií	Prílev priamych zahraničných investícií	Kumulatívny čistý vývoj PZI
1995	2	419	417
1996	0	263	263
1997	-9	1 215	1 244
1998	-9	2 031	2 040
1999	16	1 027	1 011
2000	-13	1 057	1 070
2001	15	1 158	1 143
2002	21	1 141	1 120
2003	117	2 196	2 079
2004	154	6 436	6 282
2005	-40	6 152	6 192
2006	423	10 858	10 435
2007	278	9 733	9 455
2008	276	12 492	12 216
2009	-96	4 665	4 761
2010	-50	2 997	3 047
2011	-26	2 363	2 389
2012	-114	3 199	3 313
2013	-281	3 602	3 883
2014	-374	3 216	3 590
2015	562	3 840	3 278
2016	5	5 000	4 995
2017	-97	5 419	5 516
2018	379	6 219	5 840
2019	363	5 791	5 428
2020	53	3 432	3 379
2021	141	10 574	10 433
2022	1 135	11 273	10 138

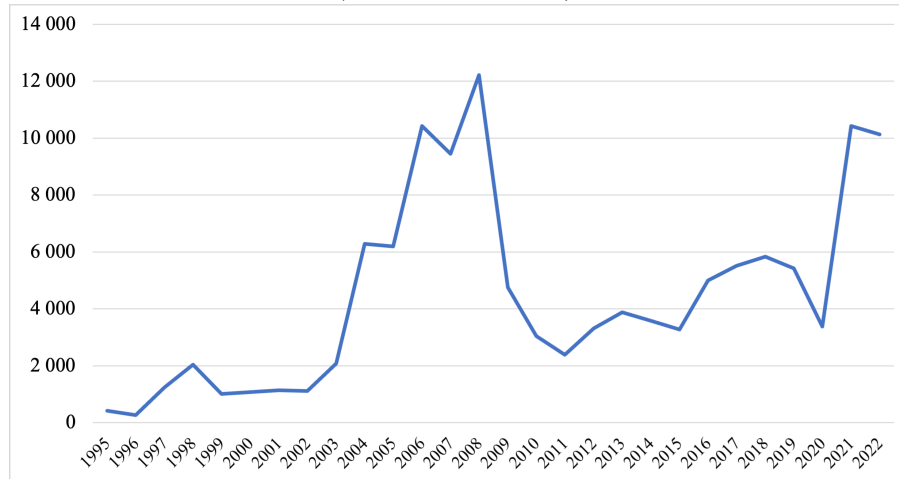
Zdroj: Vlastné spracovanie⁷⁵

⁷³ NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. *Priame zahraničné investície* [online]. Bratislava: Národná Banka Slovenska, 2022 [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://nbs.sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie/>

⁷⁴ THE WORLD BANK. *What is the difference between Foreign Direct Investment (FDI) net inflows and net outflows?* [online]. Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/114954-what-is-the-difference-between-foreign-direct-inve>

⁷⁵ UN TRADE & DEVELOPMENT. *Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual* [online]. New York: In United Nations, 30.12.2023 [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.FdiFlowsStock>

Graf č. 11: Čistý vývoj priamych zahraničných investícií medzi rokmi 1995 až 2022 (v miliónoch USD)

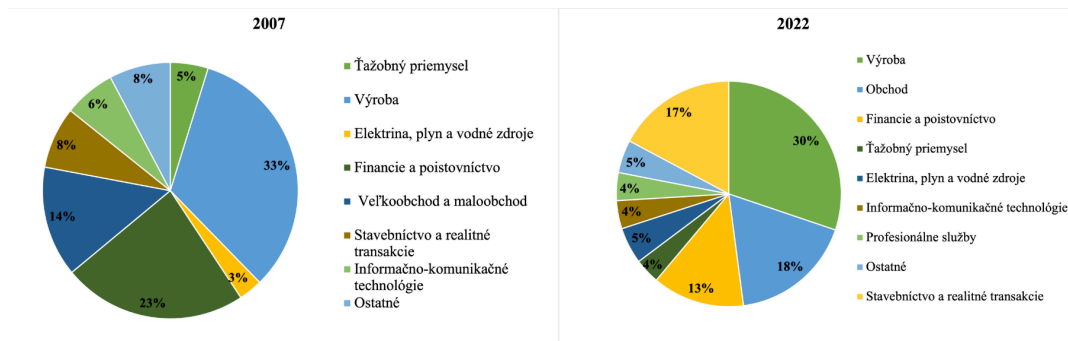
Zdroj: Vlastné spracovanie⁷⁶

V rokoch 1995 až 2022 Rumunsko zaznamenalo kumulatívny odlev PZI vo výške 2 831 miliónoch USD. Najvyšší odlev PZI bol v roku 2022 (1 135 miliónoch USD). V rokoch 1997, 1998, 2000, 2005, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 a 2017 bol zaznamenaný záporný odlev PZI, čo znamená, že do Rumunska bolo reinvestovaných viac ziskov z PZI, ako bolo investovaných v iných krajinách. Odlev PZI v roku 2020 prudko klesol z dôvodu pandémie COVID-19. Na základe výsledkov sa dá konštatovať, že odlev PZI bol volatilný, ale od roku 2021 stabilne rastie. V rokoch 1995 až 2022 Rumunsko zaznamenalo kumulatívny prílev priamych zahraničných investícií vo výške 127 768 miliónoch USD. Najvyšší prílev PZI bol v roku 2022 (11 273 miliónoch USD). V roku 2010 a 2011 bol zaznamenaný pokles prílevu PZI ako výsledok globálnej finančnej krízy, avšak od roku 2015 prílev PZI do Rumunska stabilne rastie, čo je z časti spôsobené politickou stabilitou a hospodárskym rastom krajiny. Jediný pokles PZI bol zachytený v roku 2020. Pandémia COVID-19 viedla k globálnej hospodárskej neistote, ktorá prinútila investorov stiahnuť investície z rozvíjajúcich sa trhov, ako je Rumunsko.

⁷⁶ UN TRADE & DEVELOPMENT. Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual [online]. New York: In United Nations, 30.12.2023 [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.FdiFlowsStock>

Graf číslo 12 a graf číslo 13 zobrazujú prílev PZI podľa sektorového rozloženia v rokoch 2007 a 2022 v % na celkovom príleve PZI. Rok 2007 sme si vybrali z dôvodu vstupu Rumunska do EÚ. Údaje sme zozbierali zo správ PZI za roky 2007 a 2022, ktoré vydala Národná banka Rumunska.

Graf č. 12 a 13: Prílev PZI podľa sektorového rozloženia v rokoch 2007 a 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie^{77 78}

Rumunská ekonomika bola v roku 2007 silne závislá od výrobného a finančného sektora, ktoré tvorili viac ako 50 % priamych zahraničných investícií. Grafy tiež ukazujú, že Rumunsko zaznamenáva nízky prílev PZI do informačno-komunikačných technológií. IKT sektor je dôležitým hnacím motorom hospodárskeho rastu a rozvoja a nízky prílev PZI do tohto sektora naznačuje, že Rumunsko má nevyužitý potenciál pre rast. V roku 2022 bol sektor služieb lídrom v oblasti PZI. Druhý najvyšší podiel na PZI mal priemysel, pričom investori preferovali automobilový, chemický a strojársky priemysel.⁷⁹ Pozitívnym trendom je diverzifikácia PZI v roku 2022. Znižuje sa tým závislosť od akéhokoľvek jedného sektora a posilňuje sa hospodárska stabilita krajiny.⁸⁰ Investície do financií, poisťovníctva a obchodu naznačujú rastúcu atraktivitu Rumunska ako destinácie pre investície do moderných a dynamických sektorov. Pokračujúci prílev PZI do priemyslu, najmä do

⁷⁷ NATIONAL BANK OF ROMANIA - NATIONAL INSTITUTE OF STATISTICS. *Foreign Direct Investment (FDI) in Romania as of 31 December 2007* [online]. Bucharest: National Bank of Romania, 2008, s. 3. [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=14435&idInfoClass=14364>

⁷⁸ NATIONAL BANK OF ROMANIA. *Foreign Direct Investment in Romania in 2022* [online]. Bucharest: National Bank of Romania, 2023, s. 13. [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.bnro.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=43692&idInfoClass=14364>

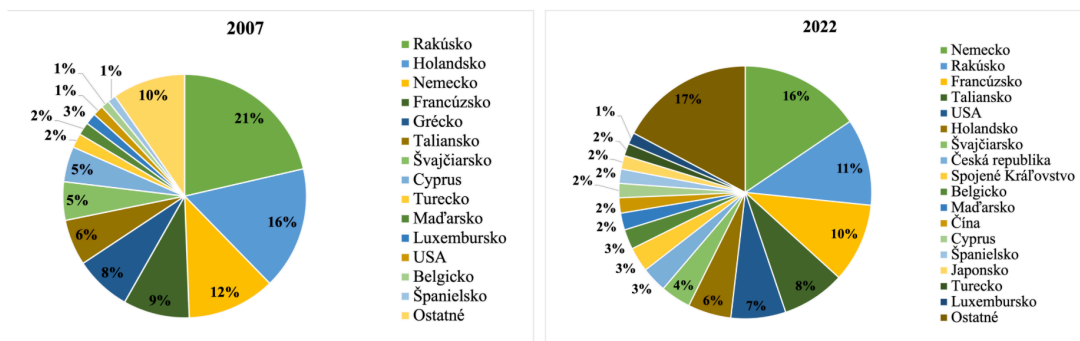
⁷⁹ NATIONAL BANK OF ROMANIA - NATIONAL INSTITUTE OF STATISTICS. *Foreign Direct Investment (FDI) in Romania as of 31 December 2007* [online]. Bucharest: National Bank of Romania, 2008, s. 3. [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=14435&idInfoClass=14364>

⁸⁰ MADURA, Jeff – Whyte. *Ann. Diversification Benefits of Direct Foreign Investment* [online]. In Management International Review. New York: JSTOR online library, 1990, s. 73-85. [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/40228006>

automobilového, chemického a strojárského, podporuje rozvoj a modernizáciu rumunskej výrobnjej základne.⁸¹

Graf číslo 14 a **graf číslo 15** zobrazujú prílev PZI z hľadiska krajiny pôvodu v rokoch 2007 a 2022 v % na celkovom príleve PZI. Rok 2007 sme si vybrali z dôvodu vstupu Rumunska do EÚ. údaje sme zozbierali zo správ PZI za roky 2007 a 2022, ktoré vydala Národná banka Rumunska.

Graf č. 14 a 15: Prílev PZI podľa krajiny pôvodu v rokoch 2007 a 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie^{82 83}

V roku 2007 dominovali priamym zahraničným investíciám v Rumunsku krajiny EÚ. Rakúsko s 21 % podielom na PZI bolo lídrom, nasledovalo Holandsko, Nemecko, Francúzsko, Grécko a Taliansko. Z krajín mimo EÚ malo najvýznamnejší podiel Švajčiarsko. Vstup Rumunska do EÚ v roku 2007 významne zvýšil atraktivitu krajiny pre investorov z EÚ. Okrem vstupu do EÚ prispela k rastu PZI v Rumunsku aj jeho ekonomická stabilita a privatizácia štátnych podnikov. Medzi najvýznamnejších investorov z EÚ v roku 2022 patrilo Nemecko, Rakúsko, Francúzsko a Taliansko. Z krajín mimo EÚ dominovali USA a Švajčiarsko. Graf PZI podľa krajiny pôvodu v roku 2022 ukazuje, že Rumunsko je stále atraktívnou destináciou pre investorov z EÚ aj mimo EÚ. Rastúci podiel PZI z krajín mimo EÚ však naznačuje, že Rumunsko sa stáva atraktívnejšou destináciou aj

⁸¹ NATIONAL BANK OF ROMANIA. Foreign Direct Investment in Romania in 2022 [online]. Bucharest: National Bank of Romania, 2023, s. 13. [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.bnro.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=43692&idInfoClass=14364>

⁸² NATIONAL BANK OF ROMANIA - NATIONAL INSTITUTE OF STATISTICS. *Foreign Direct Investment (FDI) in Romania as of 31 December 2007* [online]. Bucharest: National Bank of Romania, 2008, s. 5. [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=14435&idInfoClass=14364>

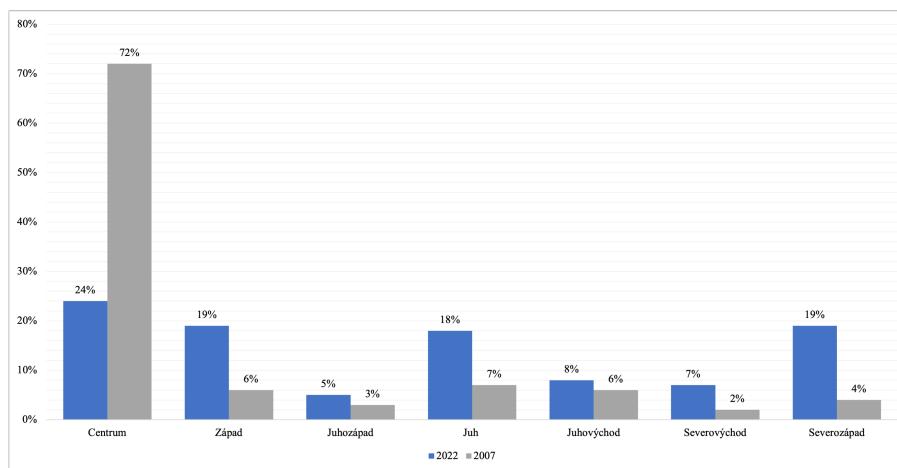
⁸³ NATIONAL BANK OF ROMANIA. Foreign Direct Investment in Romania in 2022 [online]. Bucharest: National Bank of Romania, 2023, s. 18. [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.bnro.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=43692&idInfoClass=14364>

pre investorov z celého sveta. Diverzifikácia PZI je pre rumunskú ekonomiku pozitívnym trendom, pretože znižuje jej závislosť od investorov z jednej krajiny alebo regiónu.⁸⁴

Analýza priamych zahraničných investícií (PZI) v Rumunsku v rokoch 2007 a 2022 ukazuje, že krajina si udržala pozíciu atraktívnej destinácie pre investorov z EÚ aj mimo EÚ, avšak s určitými zmenami v štruktúre PZI. Je dôležité zdôrazniť, že Rumunsko sa stáva atraktívnou destináciou pre investorov z krajín ako Čína a Japonsko. V roku 2022 tieto krajiny investovali do Rumunska 4 % PZI, čo nie je najvyšší podiel, ale naznačuje rastúci záujem. Tento trend je sľubný pre rumunskú ekonomiku, pretože prináša nové investície, technológie a know-how.

Graf číslo 16 zobrazuje rozdelenie PZI podľa regiónov za roky 2007 a 2022, údaje sme zozbierali zo správ PZI za rok 2022 a 2007, ktoré vydala Národná banka Rumunska. Graf je rozdelený do 7 sektorov, pričom každý sektor zobrazuje podiel na príleve PZI v jednotlivých regiónoch v percentách.

Graf č. 16: Rozdelenie PZI podľa regiónov

Zdroj: Vlastné spracovanie^{85 86}

⁸⁴ MADURA, Jeff – Whyte. *Ann. Diversification Benefits of Direct Foreign Investment* [online]. In *Management International Review*. New York: JSTOR online library, 1990, s. 73-85. [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/40228006>

⁸⁵ NATIONAL BANK OF ROMANIA - NATIONAL INSTITUTE OF STATISTICS. *Foreign Direct Investment (FDI) in Romania as of 31 December 2007* [online]. Bucharest: National Bank of Romania, 2008, s. 4. [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=14435&idInfoClass=14364>

⁸⁶ NATIONAL BANK OF ROMANIA. *Foreign Direct Investment in Romania in 2022* [online]. Bucharest: National Bank of Romania, 2023, s. 16. [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.bnro.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=43692&idInfoClass=14364>

V roku 2007 sa značná časť investícií v Rumunsku koncentrovala do centra krajiny a do jej hlavného mesta, Bukurešti. Ostatné regionálne oblasti vykazovali výrazne nižší podiel investícií, pričom Severovýchodný región dosiahol najnižší podiel, len 2 %. V roku 2022 táto tendencia pokračuje, pričom centrum a Bukurešť si udržiavajú svoju pozíciu ako najatraktívnejšie oblasti pre investície, s podielom 24 %. V ostatných regiónoch však dochádza k zvýšeniu podielu investícií. Najvýznamnejší nárast možno pozorovať v Južnom regióne, ktorý vzrástol zo 7 % na 18 % a v Severozápadnom regióne, ktorý sa zvýšil zo 4 % na 19 %. Tento vývoj ukazuje posuny v preferenciách investorov a odráža aj snahy o diverzifikáciu investičných portfólií s cieľom maximalizovať výnosy a minimalizovať riziká spojené s koncentráciou investícií v jednej oblasti. Zároveň naznačuje potenciálnu dynamiku v regionálnom rozvoji krajiny a možné zlepšenie podmienok pre investície mimo tradičných investičných centráľ. Koncentrácia investícií v Bukurešti a jeho okolí vyvoláva viacero kritických otázok. Jednou z najvýraznejších je nerovnomerný rozvoj medzi mestami a regiónm. Ostatné mestá a regióny Rumunska zaostávajú v oblasti infraštruktúry, hospodárskeho rastu a dostupnosti služieb, čím sa prehľbuje regionálna disproporcia.⁸⁷

Na základe našich zistení sa zdá, že ďalším problematickým aspektom je nedostatok diverzifikácie ekonomiky. Koncentrácia investícií v Bukurešti môže viesť k závislosti od jedného centra a znížiť odolnosť voči hospodárskym krízam. Namiesto sústredenia investícií do Bukurešti, by bolo efektívnejšie investovať do rozvoja ostatných miest a regiónov Rumunska. Podpora menej rozvinutých oblastí by priniesla vyrovnanjší rozvoj krajiny, zlepšila kvalitu života ich obyvateľov a znížila regionálne rozdiely.

3.4 Rumunsko v Schengenskom priestore

Schengenský priestor je jeden z pilierov európskeho projektu. V roku 1995 boli medzi jeho členmi prakticky zrušené hraničné kontroly a zábrany.⁸⁸ Zahrňuje 27 európskych krajín z toho 23 členských štátov Európskej únie, ktoré oficiálne zrušili hraničné kontroly na svojich spoločných hraniciach. Názov oblasti vychádza zo Schengenskej dohody z roku 1985 a Schengenskej zmluvy z roku 1990, obe podpísané

⁸⁷ CHIVU, Luminita a kol. *The Romanian Economy. A century of Transformation: Proceedings of ESPERA 2018 (1918-2018)*. Berlín: Peter Lang Verlag, 2019. s. 392. ISBN 978-3-79205-6

⁸⁸ EURÓPSKY PARLAMENT. *Schengen: európsky priestor bez hraníc* [online]. Brusel: Európska Únia, 20.06.2019 [cit. 2024-03-14]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/topics/sk/article/20190612STO54307/schengen-europsky-priestor-bez-hranic>

v luxemburskom Schengene.⁸⁹ Tieto dohody umožňujú voľný pohyb osôb medzi účastnými krajinami bez hraničných kontrol na vnútorných hraniciach. Schengenský priestor zahŕňa väčšinu krajín Európskej únie (EÚ), pričom hlavným cieľom je zabezpečiť slobodný pohyb občanov EÚ, ako aj iných osôb legálne prítomných na území EÚ, ako sú obyvatelia tretích krajín a turisti. Charakteristiky schengenského priestoru zahŕňajú absenciu hraničných kontrol na vnútorných hraniciach, spoločné pravidlá pre kontroly na vonkajších hraniciach, ako aj spoluprácu v oblasti policajnej a justičnej spolupráce medzi účastnými krajinami. Tento priestor je kľúčovým symbolom európskej integrácie a predstavuje jeden z pilierov voľného pohybu osôb v rámci EÚ.⁹⁰

V júli v roku 2011 Rumunsko oficiálne predložilo žiadosť o členstvo v Schengenskom priestore. Týmto krokom Rumunsko preukázalo záujem o prehĺbenie európskej integrácie. Vstupom do Schengenského priestoru si krajina kládla za cieľ odstrániť vnútorné kontroly na hraniciach, čo by umožnilo jednoduchšie cestovanie a posilnenú spoluprácu s inými členskými štátmi. Táto žiadosť predstavovala významný míľnik v úsiliach Rumunska prijímať zásady jednoty a otvorenosti, posilňovať svoje väzby a príležitosti v rámci Schengenského priestoru.⁹¹

Rumunsko muselo spĺňať určité kritéria aby sa stalo členom Schengenu:⁹²

- *prijímanie a dodržiavanie spoločného súboru pravidiel dohody Schengen v kľúčových oblastiach* (kontrola hraníc po zemi, mori a vzduchu, vydávanie víz, spolupráca polície a ochrana osobných údajov),
- *zodpovednosť za kontrolu vonkajších hraníc* (vydávanie jednotných schengenských víz v rámci zachovania konzistencie v zóne),
- *efektívna spolupráca v oblasti vykonávania zákona* (v schengenskom priestore je nevyhnutná vysoká úroveň bezpečnosti, efektívna spolupráca s orgánmi

⁸⁹ MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Schengen - základné informácie* [online]. Bratislava: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2024 [cit. 2024-03-14]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?schengensky>

⁹⁰ EURÓPSKA RADA – RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. *Schengenský priestor podrobne* [online]. Brusel: Európska rada, Rada Európskej únie, 2024 [cit. 2024-03-14]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/schengen-area/>

⁹¹ MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. *Accession to the Schengen Area* [online]. Bucharest: Ministry of Foreign Affairs, 2008 [cit. 2024-03-14]. Dostupné na: <https://www.mae.ro/en/node/2164>

⁹² Neznámy autor. *What are the advantages of romania becoming part of schengen?* [online]. In Nestlers: For Bright minds. Bucharest: Nestlers Group, 2023 [cit. 2024-03-14]. Dostupné na: <https://nestlersgroup.com/romania-and-the-schengen-agreement-advantages/>

vykonávania zákona existujúcich členských krajín aby bola zabezpečená bezproblémová spolupráca po odstránení kontrol na hraniciach medzi členskými krajinami),

- *využívanie Schengenského informačného systému* (kľúčovou požiadavkou je pripojenie a odborné využívanie informačného systému, tento systém umožňuje výmenu informácií o bezpečnosti a riadení hraníc čo speje k zlepšeniu bezpečnosti a koordinácie v Európe).

V roku 2012 prebehlo hodnotenie pripravenosti Rumunska na členstvo v Schengenskom priestore zo strany Európskej komisie. Dôkladná analýza zahrňovala rôzne aspekty riadenia hraníc, bezpečnostných opatrení a administratívnych schopností Rumunska. Po dôkladnom preskúmaní dospela Európska komisia k záveru, že Rumunsko splnilo všetky potrebné požiadavky pre členstvo v Schengenskom priestore.⁹³ V roku 2013 Rumunsko čelilo neočakávaným prekážkam v rámci jeho snahy o členstvo v Schengenskom priestore. Napriek pozitívnemu hodnoteniu Európskej komisie mali niektoré členské štáty obavy, ktoré viedli k omeškaniu prijatia Rumunska. Obavy sa v podstate sústredili na otázky týkajúce sa korupcie a právneho štátu. Tieto oblasti si podľa niektorých krajín vyžadovali zlepšenie pred udelením plného členstva.⁹⁴ V roku 2014 sa Rumunsko stretlo s výzvami v snahe integrovať sa do Schengenského priestoru, pričom hlavnými prekážkami boli obavy týkajúce sa korupcie a stavu právneho štátu. Tieto obavy viedli k napätiu medzi členskými štátmi, čím sa odôvodňovalo odmietnutie vstupu Rumunska.⁹⁵ Európska komisia opäť potvrdila svoju podporu vstupu Rumunska do Schengenského priestoru v roku 2018.⁹⁶ V roku 2019 Rumunsko čelilo kritike zo strany

⁹³ EUROPEAN COMMISSION. *On Progress in Romania under the Cooperation and Verification Mechanism* [online]. In report from the Commission to the European Parliament and the Council. Brussels: European Union, 18.07.2012 [cit. 2024-03-17]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0410:FIN:EN:PDF>

⁹⁴ NESTLERS GROUP. *What are the advantages of romania becoming part of schengen?* [online]. In Nestlers: For Bright minds. Bucharest: Nestlers Group, 2023 [cit. 2024-03-14]. Dostupné na: <https://nestlersgroup.com/romania-and-the-schengen-agreement-advantages/>

⁹⁵ MARINOV, Pavel. *Second-class Europeans? The vetoing of Bulgaria and Romania's accession into the Schengen area* [online]. In European Generation. Milan: Bocconi University, 01.12.2023 [cit. 2024-03-17]. Dostupné na: <https://www.europeangeneration.eu/single-post/second-class-europeans-the-vetoing-of-bulgaria-and-romania-s-accession-into-the-schengen-area>

⁹⁶ EURÓPSKE NOVINY. *Bulharsko a Rumunsko do Schengenu? Staré členské štáty majú dvojaký meter, tvrdí europoslankyňa Smolková* [online]. In Európske Noviny. Bratislava: Európske noviny, 21.02.2018 [cit. 2024-03-17]. Dostupné na: <https://europske.noviny.sk/2018/02/21/bulharsko-rumunsko-schengenu-poziadavky-splnaju-rozhodnutie-sa-odklada/>

Fínska, Holandska a Nemecka aj napriek pozitívnym hodnoteniam Európskej komisie. Dôvodom neudelenia plného členstva bol najmä opäť neodstránený problém týkajúci sa korupcie a právneho štátu. Otázka členstva Rumunska v Schengenskom priestore pokračovala voľnou diskusiou a ďalším skúmaním zo strany Európskej komisie.⁹⁷

Počas zasadnutia Rady pre spravodlivosť a vnútorné záležitosti dňa 8. decembra 2022 hlasovanie ministrov bolo rozdelené na dve časti, pričom v prvej časti sa rozhodovalo o prístupí Chorvátska a v druhej časti o prístupí Rumunska a Bulharska. Skutočnosť, že Rumunsko a Bulharsko boli posudzované spoločne skomplikovalo situáciu, vytvárajúc neistoty týkajúce sa integrácie oboch krajín. Rakúsko hlasovalo proti vstupu Rumunska do Schengenského priestoru, pričom Rakúsko v minulosti jasne deklarovalo podporu Rumunska. Proti vstupu hlasovalo aj Holandsko a to najmä kvôli obavám z integrácie Bulharska a nelegálnej migrácie z tretích krajín.⁹⁸

Napokon sa Rada 30. decembra 2023 jednomyseľne dohodla na povolení vstupu Rumunska do Schengenského priestoru. Po vzájomných rokovaníach presadilo Rakúsko myšlienku tzv. „vzdušného Schengenu“. Od 31. marca 2024 Rumunsko začne uplatňovať Schengenské pravidlá na vnútorných vzdušných a námorných hraniciach medzi krajinami schengenského priestoru. Zároveň budú zrušené všetky prislúchajúce kontroly k tomuto dátumu. Rada súhlasila s tým, že v blízkej budúcnosti by sa malo prijať ďalšie rozhodnutie o zrušení kontrol na vnútorných pozemných hraniciach.⁹⁹

3.5 Vplyv migrácie na rumunskú ekonomiku

Migrácia Rumunov je významným fenoménom, ktorý výrazne ovplyvňuje demografický a ekonomický vývoj krajiny. Rumunsko dlhodobo čelí výzvam spojeným s emigráciou svojich občanov do zahraničia, čo vedie k odlivu mozgov a znižovaniu pracovnej sily v rôznych sektoroch ekonomiky. Tento trend je často sprevádzaný aj

⁹⁷ WARSAW INSTITUTE. *Romania still outside the Schengen Area* [online]. In Romania monitor. Warsaw: Warsaw Institute, 18.12.2019 [cit. 2024-03-17]. Dostupné na: <https://warsawinstitute.org/romania-still-outside-schengen-area/>

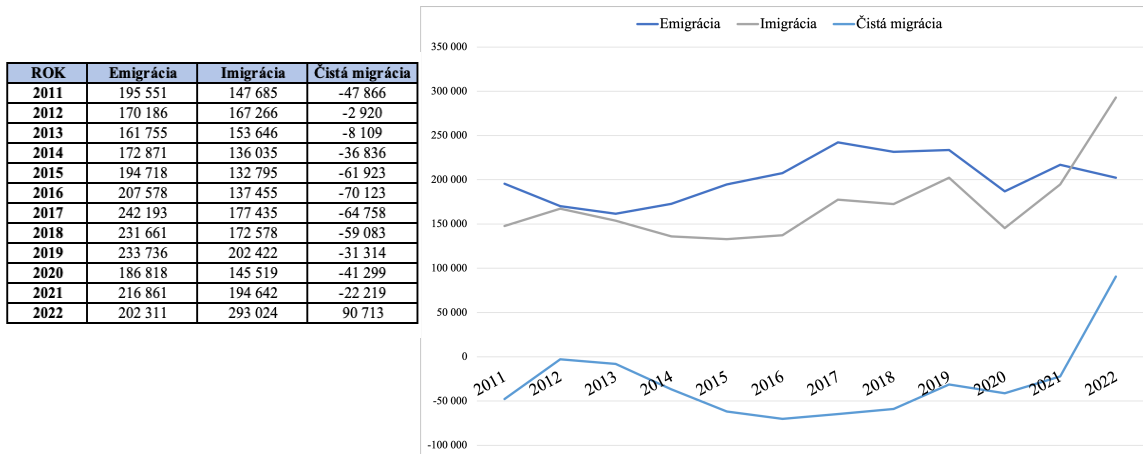
⁹⁸ YAR, Lucia. *Chorvátsko vstúpi 1. januára do Schengenu. Bulhari a Rumuni si počkajú* [online]. In Euractiv. Bratislava: Euractiv, 08.12.2022 [cit. 2024-03-17]. Dostupné na: https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/news/chorvatsko-vstupi-1-januara-do-schengenu-bulhari-a-rumuni-si-pockaju/?fbclid=IwAR0ubCImDcYtOjBzvK2r2raZzodL_5m5CO---YhB78-XkHsnIEXql6rYkMs

⁹⁹ TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Rumunsko a Bulharsko dosiahli čiastočnú dohodu o Schengene, Rakúsku vadia nelegálni prisťahovalci* [online]. In Denník SME. Bratislava: SME, 28.12.2023. Dostupné na: <https://svet.sme.sk/c/23261614/rumunsko-a-bulharsko-dosiahli-ciastocnu-dohodu-o-schengene-rakusku-vadia-nelegalni-pristahovalci.html>

vysokým objemom remitencií, ktoré posilňujú domácu ekonomiku, ale zároveň môžu mať aj nežiaduce účinky na sociálnu štruktúru a regionálne nerovnosti v krajine.

Tabuľka číslo 6 a graf číslo 17 zobrazujú vývoj migrácie Rumunska v období od roku 2011 do roku 2022. Minulé roky boli štatisticky nespracované a len odhadované s vysokými štatistickými odchýlkami. Údaje pochádzajú zo štatistík, ktoré vydal Eurostat.

Tabuľka č. 6 a graf č. 17: Vývoj migrácie medzi rokmi 2011 až 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie^{100 101}

Od pádu komunizmu v roku 1989 Rumunsko zaznamenáva neustály trend zápornej čistej migrácie. To znamená, že z krajiny odchádza viac ľudí, než do nej prichádza. Výnimkou bol rok 2022, kedy sa trend obrátil a Rumunsko malo po prvýkrát od roku 1989 kladnú čistú migráciu. Vojna na Ukrajine, ktorá sa začala 24. februára 2022 viedla k vysídleniu miliónov ľudí a podľa Úradu vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR) bolo do 15. novembra 2023 z Ukrajiny vysídlených viac ako 8 miliónov ľudí. Rumunsko prijalo viac ako 3,4 milióna utečencov. Z nich sa 94 000 rozhodlo v Rumunsku ostať natrvalo a 133 000 získalo dočasnú ochranu.¹⁰²

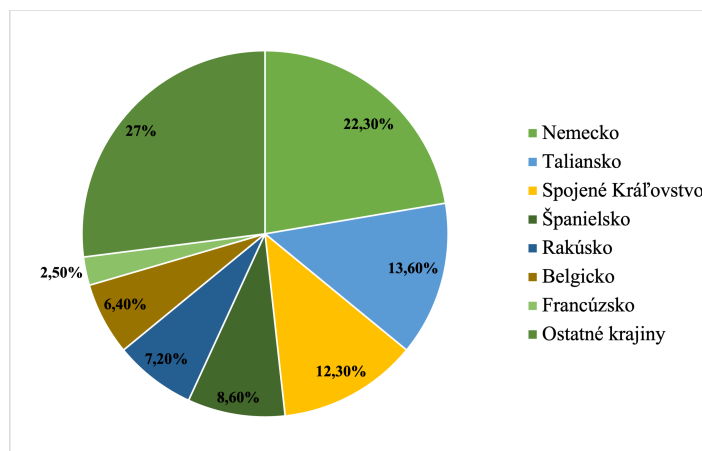
¹⁰⁰ EUROSTAT. *Immigration (online data code: tps00176)* [online]. In Eurostat data browser. Luxembourg: Eurostat, 27.03.2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/table?lang=en&category=t_migr.t_migr_cit.t_migr_immi

¹⁰¹ EUROSTAT. *Emigration (online data code: tps00177)* [online]. In Eurostat data browser. Luxembourg: Eurostat, 27.03.2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00177/default/table?lang=en&category=t_migr.t_migr_cit.t_migr_emi

¹⁰² UNHCR. *Romania: May 2023* [online]. In Regional Refugee Response for the Ukraine Situation: Inter-Agency operational update. Bucharest: UNHCR, máj 2023 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/101218>

Graf číslo 18 zobrazuje rozdelenie rumunských emigrantov v roku 2022 podľa prijímajúcej krajiny, údaje pochádzajú z webovej stránky Statista.

Graf č. 18: Rozdelenie rumunských emigrantov v roku 2022 podľa hostiteľskej krajiny

Zdroj: Vlastné spracovanie¹⁰³

Najčastejšou destináciou rumunských emigrantov v roku 2022 bolo Nemecko, kam emigrovalo. Druhou najobľúbenejšou destináciou bolo Taliansko a tretou Spojené Kráľovstvo. Ďalšími obľúbenými destináciami boli Španielsko, Rakúsko, Belgicko a Francúzsko.

V 21. storočí, a to najmä po vstupe Rumunska do Európskej únie v roku 2007, sa vyst'ahovanie etnických Rumunov do Nemecka stalo pomerne bežným javom. Rumunská komunita v Nemecku je početná a ak by sme za hlavné kritérium vyst'ahovateľstva brali pôvod, môžeme sa dostať k číslu až 2 000 000 ľudí žijúcich v Nemecku, ktorí pochádzajú z Rumunska. To by z rumunskej komunity v Nemecku urobilo najväčšiu rumunskú komunitu v celej Európskej únii.¹⁰⁴ Podľa nemeckých štatistík žije v Nemecku až 883 670 rumunských občanov.¹⁰⁵ Štúdia „*From Romania to Germany: A complex motivation of post-Communist ethnic migration: Case study: Germans of Romania*“ popisala, že väčšina

¹⁰³ STATISTA. *Distribution of Romanian emigrants in 2022, by country of destination* [online]. In Society: Demographics. Hamburg: Statista, 14.03.2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1096052/destinations-of-romanian-emigrants/>

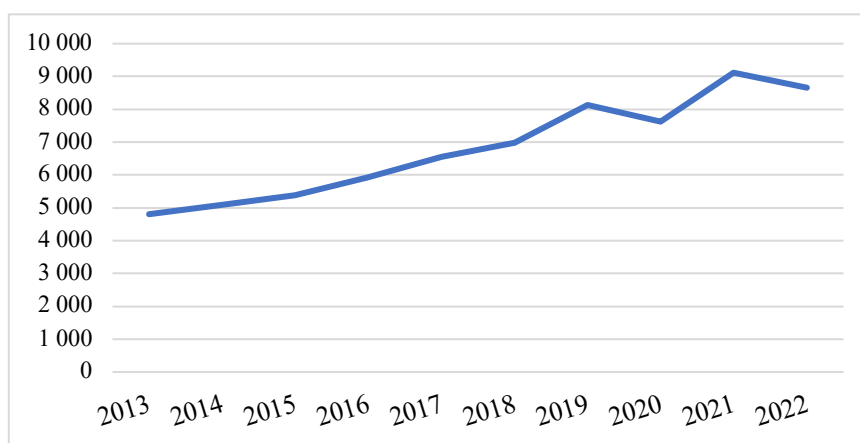
¹⁰⁴ KORANYI, James. *Migrating Memories: Romanian Germans in Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2021. s. 230-234. ISBN 978-1316517772

¹⁰⁵ DESTATIS. *Ausländische Bevölkerung nach Altersgruppen und ausgewählten Staatsangehörigkeiten am 31.12.2022* [online]. In Migration und Integration. Wiesbaden: Statistisches Bundesamt, 01.06.2023 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/Tabellen/auslaendische-bevoelkerung-altersgruppen.html>

rumunských emigrantov migruje do Nemecka z ekonomických dôvodov, akými sú lepšie pracovné podmienky, pracovné uplatnenie, vyššie mzdy a ekonomická stabilita. Zvyšok rumunských emigrantov odchádza do Nemecka kvôli politickej stabilite, sociálnej stabilite a kvôli zjednoteniu rodiny.¹⁰⁶

Graf číslo 19 zobrazuje vývoj prijatých remitencií medzi rokmi 2013 až 2022. Štatistiky za predchádzajúce roky boli len odhadované s vysokou štatistickou odchýlkou. Údaje sú v miliónoch USD, v súčasných cenách a pochádzajú z databázy UNCTADstat.

Graf č.19 : Vývoj prijatých remitencií medzi rokmi 2013 až 2022 (v miliónoch USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie¹⁰⁷

Rumunsko je jedným z najväčších príjemcov remitencií v EÚ.¹⁰⁸ Remitencie predstavujú dôležitý zdroj príjmu pre rumunskú ekonomiku. Vývoj prijatých remitencií má stúpajúcu tendenciu, až na rok 2020, ktorý bol ovplyvnený pandémiou COVID-19. Najvyššiu mieru prijatých remitencií dosiahlo Rumunsko v roku 2021, podľa dát

¹⁰⁶ COSTACHIE, Silviu et al. *From Romania to Germany: A complex motivation of post-Communist ethnic migration: Case study: Germans of Romania* [online]. In Zbornik radova Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo. Bucharest: Research Center for Regional Development and European Integration, 2019, s.143-157 [cit. 2024-03-26]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/339893596_From_Romania_to_Germany_A_complex_motivation_of_post-Communist_ethnic_migration_Case_study_Germans_of_Romania

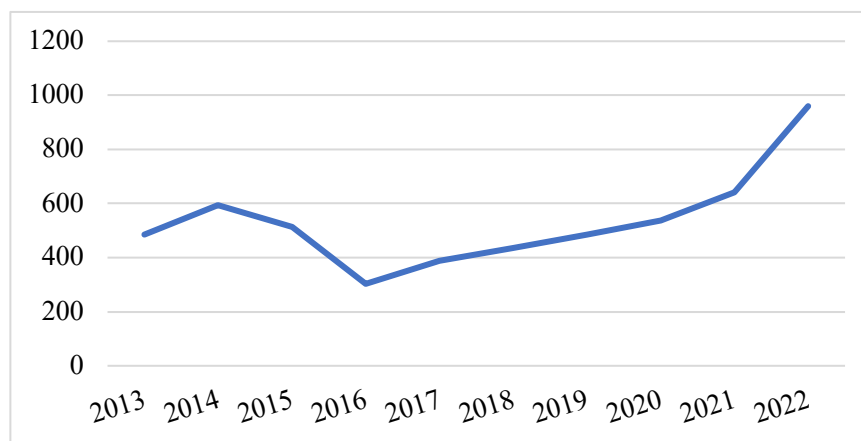
¹⁰⁷ UN TRADE & DEVELOPMENT. *Personal remittances: receipts and payments, annual: Romania* [online]. New York: United Nations [cit. 2024-03-26]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.Remittances>

¹⁰⁸ EUROSTAT. *Inflows of personal transfers and compensation of employees, 2022 (% of GDP)* [online]. In Eurostat Statistics Explained. Luxembourg: Eurostat, 2023 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Personal_transfers_and_compensation_of_employees&oldid=623921

UNCTADstat až 9 116 000 000 USD v stálych cenách. V roku 2022 miera prijatých remitencií klesla o 5,53%. S rastúcim počtom občanov, ktorí hľadajú lepšie pracovné príležitosti v zahraničí a rastúcou emigráciou z Rumunska, sa zvyšuje aj objem finančných prostriedkov, ktoré posielajú svojim rodinám a blízkym domov, preto predpokladáme, že v nasledujúcich rokoch aj miera prílevu remitencií do krajiny vzrastie.

Graf číslo 20 zobrazuje vývoj odchádzajúcich remitencií medzi rokmi 2013 až 2022. Štatistiky za predchádzajúce roky boli len odhadované s vysokými štatistickými odchýlkami. Údaje sú v miliónoch USD, v súčasných cenách a pochádzajú z databázy UNCTADstat.

*Graf č. 20: Vývoj odchádzajúcich remitencií medzi rokmi 2013 až 2022
(v miliónoch USD)*

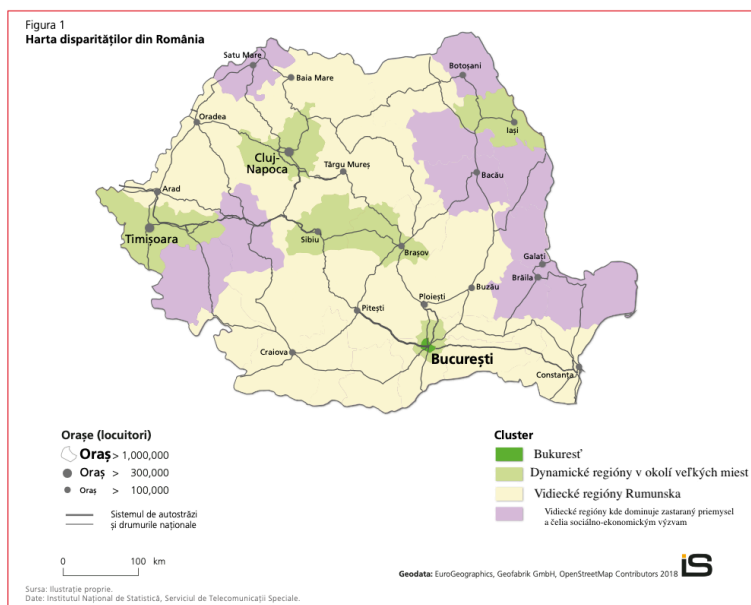

Zdroj: Vlastné spracovanie¹⁰⁹

Okrem remitencií posielaných z EÚ do Rumunska existuje aj značný objem remitencií posielaných z Rumunska do iných krajín. Remitencie posielané z Rumunska predstavujú dôležitý zdroj príjmu pre rodiny v Moldavsku, Bulharsku a na Ukrajine, pričom v roku 2022 dosiahli hodnotu 960 miliónov USD v súčasných cenách. Napriek tomu, že Rumunsko patrí medzi krajiny s vysokou emigráciou, remitencie odchádzajúce z krajiny vykazujú stúpajúcu tendenciu a očakávame, že táto tendencia sa bude zvyšovať.

¹⁰⁹ UN TRADE & DEVELOPMENT. *Personal remittances: receipts and payments, annual: Romania* [online]. New York: United Nations [cit. 2024-03-26]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.Remittances>

Obrázok č. 1: Mapa regionálnych rozdielov Rumunska

Zdroj: Disparitățile socio-economice regionale din România¹¹⁰

Najvyššou mierou emigrácie sa vyznačujú označené žlté a fialové regióny, s viac ako 30 % populácie vo veku 15 až 64 rokov opúšťajúcej krajinu. Naopak, centrálné regióny, Timisoara, Iasi a Bukurešť majú najnižšiu mieru emigrácie, s menej ako 10 % populácie produktívneho veku odchádzajúcich do zahraničia.

Podľa štúdie vieme charakterizovať hlavné dôvody emigrácie z označených regiónov:¹¹¹

- *nedostatok pracovných príležitostí*, regióny trpia nedostatkom kvalitných pracovných miest, čo sa prejavuje najmä pre mladých a ľudí s vyšším vzdelaním - táto situácia výrazne motivuje ľudí k migrácii do miest, kde existujú lepšie ekonomické príležitosti a vyhovujúce pracovné pozície,
- *nízke platy* sú ďalším významným faktorom, ktorý podporuje odchod obyvateľov z určitých regiónov - priemerné platy v týchto regiónoch často zaostávajú za mestskými platmi, čo znižuje celkovú životnú úroveň a motivuje jednotlivcov k hľadaniu lepších platových podmienok inde,

¹¹⁰ FINA, Stefan. România inegală: Disparitățile socio-economice regionale din România [online]. In EUROPA. București: Fundația Friedrich Ebert, 2018, s. 10. [cit. 2024-04-01]. Dostupné na: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/18051-20210623.pdf>

¹¹¹ FINA, Stefan. România inegală: Disparitățile socio-economice regionale din România [online]. In EUROPA. București: Fundația Friedrich Ebert, 2018 [cit. 2024-04-01]. Dostupné na: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/18051-20210623.pdf>

- *nedostatok príležitostí na vzdelávanie a rozvoj,*
- *nedostatočná infraštruktúra* je ďalším problémom, ktorý ovplyvňuje atraktivitu regiónov pre život a prácu, zhoršená infraštruktúra, vrátane cestnej siete, železničných spojení, internetového pokrytia či nedostatku základných služieb ako školy a zdravotnícke zariadenia, výrazne obmedzuje možnosti ľudí v týchto oblastiach.

Na záver tejto podkapitoly môžeme konštatovať, že neustály odchod kvalifikovaných pracovníkov do zahraničia vedie k ekonomickým stratám a nedostatku odborníkov v rôznych odvetviach. Tento trend má za následok aj zníženie populácie, čím sa zvyšuje tlak na sociálne zabezpečenie a dôchodkový systém, nakoľko menší počet pracujúcich bude musieť financovať rastúci počet dôchodcov. Migračné toky zároveň prehlbujú regionálne nerovnosti, pretože emigranti sa koncentrujú v bohatších oblastiach alebo odchádzajú do zahraničia. To môže oslabiť hospodársky a sociálny rozvoj chudobnejších regiónov a viesť k nárastu sociálneho napätia. Napriek negatívnym aspektom migrácie je dôležité zdôrazniť aj jej pozitívne vplyvy. Rumunskí emigranti posielajú domov remitencie, čím podporujú domácu ekonomiku a zlepšujú životné podmienky svojich rodín. Emigrácia taktiež pomáha znižovať nezamestnanosť a umožňuje získavanie skúseností v zahraničí, ktoré emigranti po návrate do vlasti môžu zúročiť v prospech rozvoja krajiny.

3.6 Budúcnosť Rumunska v Eurozóne

Euro je jednotná mena používaná v súčasnosti 20 z 27 členských štátov Európskej únie. Prijatie eura ako národnej meny je povinné a znamená plnenie záväzkov, ktoré sú spojené s dosiahnutím tretej etapy Hospodárskej a menovej únie (HMÚ). Táto etapa bola stanovená v Maastrichtskej zmluve, podľa tejto zmluvy musia krajiny, ktoré vstupujú do Európskej únie prijať jednotnú menu, súčasne s plnením všetkých konvergenčných kritérií.¹¹² V období pred prijatím jednotnej meny, musí národná ekonomika krajiny podstúpiť potrebné zmeny pre integráciu do eurozóny. Tieto zmeny zahŕňajú splnenie konvergenčných kritérií nominálnej a právnej konvergenencie. Pri posudzovaní plnenia

¹¹² PERMANENT REPRESENTATION OF ROMANIA TO THE EUROPEAN UNION. Enlargement of the euro area [online]. Brussels: Permanent Representation of Romania to the European Union, 2023 [cit. 2024-04-03]. Dostupné na: <https://ue.mae.ro/en/node/1457>

týchto kritérií je kľúčovým prvkom udržateľný postup, pretože konvergencia musí byť dosiahnutá na udržateľnom základe. Do úvahy sú brané rôzne retrospektívne a prognostické ukazovatele ekonomiky, ktoré považujeme za užitočné pre hĺbkové skúmanie udržateľnosti tohto zblížovacieho procesu napríklad: situácia a vývoj platobnej bilancie, vývoj nákladov na pracovnú jednotku, integrácia trhov a ďalšie cenové ukazovatele. Európska komisia a Európska centrálna banka posudzuje pokroky, ktoré dosiahli členské štáty pri plnení povinností pre účasť v tretej fáze HMÚ. Tieto výsledky sa predkladajú Rade Európskej únie jedenkrát za dva roky alebo na žiadosť členského štátu.¹¹³

Národnou menou Rumunska je lei. Po vstupe Rumunska do Európskej únie v roku 2007 sa krajina zaviazala nahradiť lei eurom, v prípade keď splní všetky štyri konvergenčné kritéria eura, ako je stanovené v článku **140 Zmluvy o fungovaní Európskej únie**.

K roku 2024 sa zatiaľ euro v obchodoch nepoužíva a jedinou menou na trhu Rumunska je lei. Rumunský lei nie je súčasťou mechanizmu výmenných kurzov (ERM II), aj keď rumunské orgány pracujú na príprave prechodu na euro. Na zmenu meny musí Rumunsko zabezpečiť aspoň 2 roky ekonomickej stability v rámci konvergenčných kritérií: stabilita cien, verejné financie, devízová stabilita, dlhodobé úrokové sadzby. Počas tohto obdobia musí byť rumunský lei stabilný vo vzťahu k euru. Taktiež musí Rumunsko získať súhlas a odporúčenie Európskej komisie a Európskej centrálnej banky na zavedenie eura ako oficiálnej meny. Po obdržaní súhlasu sa môže zahájiť proces fyzického zavedenia eura ako oficiálnej meny, to zahŕňa stiahnutie rumunských bankoviek a mincí z obehu a ich nahradenie eurom. Rumunsko musí tiež upraviť svoje inštitúcie a právne normy tak, aby zodpovedali požiadavkám používania eura ako oficiálnej meny. Je taktiež dôležitá informačná a prechodová fáza počas ktorej sa informujú občania a firmy o zmenách spojených s prechodom na euro. Celý tento proces výmeny lei na euro môže trvať niekoľko rokov a vyžaduje dôkladnú prípravu a spoluprácu medzi Rumunskom a Európskymi inštitúciami.¹¹⁴ Pridanie sa k eurozóne predstavuje dôležitý míľnik pre Rumunsko na jeho

¹¹³ BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI. *Adoptarea monedei unice europene* [online]. București: Banca Națională a României, 2015 [cit. 2024-04-03]. Dostupné na: <https://www.bnr.ro/Adoptarea-monedei-unice-europene-8013-Mobile.aspx>

¹¹⁴ GUVERNUL ROMÂNIEI. *Planul național de adoptare a monedei euro* [online]. București: Guvernul României, december 2018 [cit. 2024-04-03]. Dostupné na:

ceste k dosiahnutiu dlhodobej stability, avšak toto rozhodnutie musí byť opodstatnené a podporované finančnou stabilitou a udržateľnosťou Rumunskej fiškálnej pozície. Rumunská vláda chce zrýchliť vstup do Eurozóny a namiesto plánovaného roku 2029 by mohla prijať spoločnú menu už v roku 2026. Podmienkou je však plná implementácia Plánu obnovy.¹¹⁵

Podľa bývalého ministra financií Adriana Căcia: „*Ak by Rumunsko úspešne implementovalo Plán obnovy a zrýchliło čerpanie eurofondov, podmienky na vstup do eurozóny by splnilo už v roku 2026.*“

Podľa Národnej banky Rumunska by si však takýto rýchly vstup vyžiadalo príliš veľkú ekonomickú námahu a je v súčasnej situácii prakticky neuskutočniteľný.

Európska komisia a Európska rada nevyvíjajú tlak na Rumunsko aby vstúpilo do eurozóny a preto má Rumunsko dostatok času na vytvorenie ekonomických podmienok, v ktorých by strata menovej a fiškálnej suverenity mala menej dramatický dopad na samotnú ekonomiku Rumunska.¹¹⁶

Podľa Eurobarometra 527, ktorý bol uskutočnený v apríli 2023 si 53 % respondentov Rumunska myslí, že by spoločná mena euro mala pozitívny dopad na Rumunsko a na jeho ekonomiku. 58 % respondentov odpovedalo, že sú otvorení kroku prijať euro. Asi jedna tretina (26 %) respondentov uviedla, že Rumunsko je pripravené nato, prijať euro. Zvyšných 74 % nesúhlasí s týmto tvrdením. Hlavné výsledky ukazujú zhoršujúce sa vnímanie Rumunských občanov ohľadom prijatia eura a nedostatok dôvery v procese, ale aj obťažné ekonomické podmienky, ktoré zahŕňajú rizikovú cestu založenú na neudržateľných integračných úspechoch v porovnaní s rokmi 2022 a 2021.¹¹⁷

https://web.archive.org/web/20201112185329/http://www.cnp.ro/user/repository/Comisia_nationala_euro/Plan_ul_national_de_adoptare_a_monedei_euro.pdf

¹¹⁵ GEIST, Radovan. *Rumunsko by mohlo prijať euro už v roku 2026* [online]. In Euractiv. Bratislava: Euractive, 20.03.2023 [cit. 2024-04-06]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/ekonomika-a-euro/snews/rumunsko-by-mohlo-prijat-euro-do-2026/>

¹¹⁶ GABRISCH, Huber – KÄMPFE, Martina. *The new EU countries and euro adoption* [online]. In Intereconomics 48. Hamburg: Intereconomics, 02.06.2013, s. 180-186 [cit. 2024-04-06]. Dostupné na: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10272-013-0460-0>

¹¹⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Introduction of the euro in the Member States not yet having adopted the common currency - Spring 2023* [online]. Brussels: European Union, apríl 2023 [cit. 2024-04-06]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2982>

Záver

V našej bakalárskej práci sme sa komplexne venovali analýze vplyvu integrácie Rumunska do Európskej únie na jeho ekonomiku. V teoretickej časti sme predstavili relevantné teórie integrácie a migrácie a aplikovali sme ich na prípad Rumunska. V praktickej časti sme podrobne preskúmali proces integrácie Rumunska do EÚ, jeho aktuálny stav v Schengenskom priestore a perspektívy vstupu do Eurozóny. Zároveň sme analyzovali vplyv liberalizácie obchodu, prílevu a odlevu PZI a migrácie na rumunské hospodárstvo, čím sme podporili našu teoretickú časť analýzami a štatistickými údajmi.

Integrácia Rumunska do Európskej únie v roku 2007 priniesla so sebou značné zmeny, ktoré mali komplexný vplyv na rumunskú ekonomiku a spoločnosť. Medzi najvýznamnejšie pozitívne dopady patrí posilnenie rumunskej ekonomiky, rast životnej úrovne a zníženie miery nezamestnanosti. Integrácia do EÚ taktiež viedla k modernizácii infraštruktúry, zlepšeniu právneho prostredia a posilneniu demokratických inštitúcií. Na druhej strane, integrácia priniesla aj výzvy, ktorým Rumunsko čelí. Krajina musí čeliť silnej konkurencii zo strany vyspelých ekonomík EÚ, čo vedie k úpadku niektorých odvetví, ktoré nedokážu obstať v globálnom trhovom prostredí. Ďalším problémom je odliv mozgov, keďže mnohí kvalifikovaní pracovníci emigrujú do západných krajín EÚ za lepšími pracovnými podmienkami a vyššími mzdami. Napriek týmto výzvam sme presvedčení, že integrácia do EÚ bola pre Rumunsko strategicky správnym krokom, ktorý v konečnom dôsledku povedie k prosperite a dlhodobému rozvoju krajiny. Rumunsko má pred sebou ešte mnoho úloh, na ktorých musí pracovať, ako napríklad zníženie regionálnych rozdielov, zlepšenie vzdelávacieho systému, diverzifikácia ekonomiky, zlepšenie podnikateľského prostredia a podpora inovácií. Vnímame však, že Rumunsko má dostatok potenciálu na to, aby sa stalo silným a prosperujúcim štátom v rámci Európskej únie ak bude vláda a spoločnosť Rumunska naďalej pracovať na prekonaní výziev a na plnom využití príležitostí, ktoré im členstvo v EÚ ponúka.

Na základe rozsiahlej analýzy a interpretácie dát sa domnievame, že naša práca poskytuje komplexný pohľad na vplyv integrácie Rumunska do EÚ na jeho ekonomiku a že sa nám podarilo splniť hlavný cieľ, ktorý sme si stanovili.

Zoznam použitej literatúry

- [1] BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI. *Adoptarea monedei unice europene* [online]. București: Banca Națională a României, 2015 [cit. 2024-04-03]. Dostupné na: <https://www.bnr.ro/Adoptarea-monedei-unice-europene-8013-Mobile.aspx>
- [2] BENLI, Muhammed. *Export diversification and economic growth: evidence from emerging economies* [online]. In Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Erciyes : Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergis, vyd. 55., 2020, [cit. 2024-02-02]. Dostupné na: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1074836>
- [3] BOSTAL, Ionei. *International trade of Romania in the context of its low economic potential* [online]. In Central and Eastern European online library, august 2016 [cit. 2024-03-06]. Dostupné na: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=603638>
- [4] CONSILIUL UNIUNII EUROPENE. *Sanctiunile UE împotriva Rusiei pe înțelesul tuturor* [online]. Bruxelles: In Consiliul Uniunii Europene [cit. 2024-03-03]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/why-sanctions/sanctions-against-russia/sanctions-against-russia-explained/>
- [5] COSTACHIE, Silviu. *From Romania to Germany: Complex motivation of post-Communist ethnic migration:Germans of Romania* [online]. In Zbornik radova Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo. Bucharest: Research Center for Regional Development and European Integration, 2019, [cit. 2024-03-26]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/339893596_From_Romania_to_Germany_A_complexmotivationof_postCommunist_ethnic_migration_Case_study_Germans_of_Romania
- [6] CHIVU, Luminita a kol. *The Romanian Economy. A century of Transformation: Proceedings of ESPERA 2018 (1918-2018)*. Berlín: Peter Lang Verlag, 2019. ISBN 978-3-79205-6
- [7] DEPARTAMENTUL DE COMERȚ EXTERIOR. *Rezultatele Comerțului Internațional al României în perioada 01.01.–31.01.2022* [online]. In Buletin informativ lunar: România comerțul internațional. București: Ministerul Antreprenoriatului și Turismului, april 2022

[cit.2024-03-03].Dostupné na: http://www.imm.gov.ro/adaugare_fisiere_imm/2022/05/RO-Comert-international-01-2022.pdf

[8] DESTATIS. *Ausländische Bevölkerung nach Altersgruppen und ausgewählten Staatsangehörigkeiten am 31.12.2022* [online]. In Migration und Integration. Wiesbaden: Statistisches Bundesamt, 01.06.2023 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/Tabellen/auslaendische-bevoelkerung-altersgruppen.html>

[9] DOERINGER, Peter – PIORE, Michael. Internal labor markets and manpower analysis [online]. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology, máj 1970, [cit. 2023-12-16]. Dostupné na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED048457.pdf>

[10] EUROPEAN COMMISSION. *Economic migrant: definition(s)* [online]. Brussels: European Union [cit. 2023-12-01]. Dostupné na: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/economic-migrant_en

[11] EUROPEAN COMMISSION. *Economic migration: definition(s)* [online]. Brussels: European Union [cit. 2023-12-01]. Dostupné na: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/economic-migration_en?prefLang=sk&etrans=sk

[12] EUROPEAN COMMISSION. *Introduction of the euro in the Member States not yet having adopted the common currency - Spring 2023* [online]. Brussels: European Union, apríl 2023 [cit. 2024-04-06]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2982>

[13] EUROPEAN COMMISSION. *Migrant: definition(s)* [online]. Brussels: European Union [cit. 2023-12-01]. Dostupné na: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/migrant_en

[14] EUROPEAN COMMISSION. *On Progress in Romania under the Cooperation and Verification Mechanism* [online]. In report from the Commission to the European

Parliament and the Council. Brussels: European Union, 18.07.2012 [cit. 2024-03-17].
Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0410:FIN:EN:PDF>

[15] EUROPEAN COMMISSION. Standard Eurobarometer 64 - Autumn 2005 [online]. Brussels: European Union, 2005 [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/833>

[16] EUROPEAN COUNCIL. *Presidency Conclusions – Brussels, 16/17 December 2004* [online]. Brussels: European Union, 16-17.12.2004, [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/bru1204_en.pdf

[17] EURÓPSKA RADA – RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. *Schengenský priestor podrobne* [online]. Brusel: Európska rada, Rada Európskej únie, 2024 [cit. 2024-03-14]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/schengen-area/>

[18] EURÓPSKY PARLAMENT. *Schengen: európsky priestor bez hraníc* [online]. Brusel: Európska Únia, 20.06.2019 [cit. 2024-03-14]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/topics/sk/article/20190612STO54307/schengen-europsky-priestor-bez-hranic>

[19] EUROSTAT. *Emigration (online data code: tps00177)* [online]. In Eurostat data browser. Luxembourg: Eurostat, 27.03.2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00177/default/table?lang=en&category=t_migr.t_migr_cit.t_migr_emi

[20] EUROSTAT. *Immigration* [online]. In Eurostat data browser. Luxembourg: Eurostat, 27.03.2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/table?lang=en&category=t_migr.t_migr_cit.t_migr_immi

[21] EUROSTAT. *Inflows of personal transfers and compensation of employees, 2022 (% of GDP)* [online]. In Eurostat Statistics Explained. Luxembourg: Eurostat, 2023 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics>

explained/index.php?title=Personal_transfers_and_compensation_of_employees&oldid=6239

[22] EUROSTAT. *Immigration (online data code: tps00176)* [online]. In Eurostat data browser. Luxembourg: Eurostat, 27.03.2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/table?lang=en&category=t_migr.t_migr_cit.t_migr_immi

[23] EURÓPSKE NOVINY. *Bulharsko a Rumunsko do Schengenu? Staré členské štáty majú dvojaký meter, tvrdí europoslankyňa Smolková* [online]. In Európske Noviny. Bratislava: Európske noviny, 21.02.2018 [cit. 2024-03-17]. Dostupné na: <https://europske.noviny.sk/2018/02/21/bulharsko-rumunsko-schengenu-poziadavky-splnaju-rozhodnutie-sa-odklada/>

[24] FINA, Stefan. *România inegală: Disparitățile socio-economice regionale din România* [online]. In EUROPA. București: Fundația Friedrich Ebert, 2018, [cit. 2024-04-01]. Dostupné na: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/18051-20210623.pdf>

[25] GABRISCH, Huber – KÄMPFE, Martina. *The new EU countries and euro adoption* [online]. In Intereconomics 48. Hamburg: Intereconomics, 02.06.2013, [cit. 2024-04-06]. Dostupné na: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10272-013-0460-0>

[26] GEIST, Radovan. *Rumunsko by mohlo prijat' euro už v roku 2026* [online]. In Euractiv. Bratislava: Euractive, 20.03.2023 [cit. 2024-04-06]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/ekonomika-a-euro/snews/rumunsko-by-mohlo-prijat-euro-do-2026/>

[27] GUVERNUL ROMÂNIEI. *Bilanțului rezultatelor obținute de Președinția României la Consiliul Uniunii Europene* [online]. București: Guvernul României, 01.07.2019 [cit. 2024-01-03]. Dostupné na: <https://gov.ro/ro/stiri/prezentarea-bilantului-rezultatelor-obtinue-de-pre-edintia-romaniei-la-consiliul-uniunii-europene-in-primele-100-de-zile-de-mandat-de-catre-prim-ministrul-viorica-dancila>

[28] GUVERNUL ROMÂNIEI. *Planul național de adoptare a monedei euro* [online]. București: Guvernul României, december 2018 [cit. 2024-04-03]. Dostupné na:

https://web.archive.org/web/20201112185329/http://www.cnp.ro/user/repository/Comisia_nationala_euro/Planul_national_de_adoptare_a_monedei_euro.pdf

[29] GUVERNUL ROMÂNIEI. Raportul periodic privind progresele înregistrate de România pe calea aderării [online]. București: Guvernul României, 2003 [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: <http://www.anr.gov.ro/docs/>

[rapoarte/Raport_periodic_privind_progresele_Romaniei_pe_calea_aderarii_183.pdf](#)

[30] IANCU, Aurel. *STUDII ECONOMICE: Liberalizarea economiei României (1990-2000)* [online]. București: Institutul național de cercetări economice, 13.09.2019, [cit. 2023-11-08]. ISSN: 2285 – 7036. Dostupné na: <http://www.studiieconomice.ro/2019/seince191114.pdf>

[31] iBANFIRST. *Importuri & exporturi: abordarea provocărilor comerțului internațional* [online]. In iBan First, 17.06.2022 [cit. 2024-02-27]. Dostupné na: <https://blog.ibanfirst.com/ro/importuri-exporturi-abordarea-provocarilor-comertului-international>

[32] INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. Comerțul internațional cu bunuri al României (date estimate) [online]. București: Institutul Național de Statistică [cit. 2024-02-27]. Dostupné na: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-comertul-international-cu-bunuri?page=1>

[33] IOM SLOVENSKO. *Migrácia: Migrácia vo svete* [online]. Bratislava: Medzinárodná organizácia pre migráciu, 18.5.2022 [cit. 2023-12-1]. Dostupné na: <https://www.iom.sk/sk/migracia/migracia-vo-svete.html>

[34] IOM UN MIGRATION ROMANIA. *Romania among the top 20 countries in the world with the highest emigration (In Romanian)* [online]. Bucharest: International organisatin for migration, 07.12.2021. [cit. 2023-12-23]. Dostupné na: <https://romania.iom.int/news/romania-among-top-20-countries-world-highest-emigration-romanian>

[35] KNOEMA. *Romania - Human development index* [online]. New York: Knoema [cit. 2023-11-30]. Dostupné na: <https://bit.ly/49ThC7S>

[36] KORANYI, James. *Migrating Memories: Romanian Germans in Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2021. ISBN 978-1316517772

[37] LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva , 2011. ISBN 978-80-89393-37-4

[38] MADURA, Jeff – Whyte. Ann. *Diversification Benefits of Direct Foreign Investment* [online]. In *Management International Review*. New York: JSTOR online library, 1990, [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/40228006>

[39] MAHR, Nathan – WHITING, Brianna. *Trade Creation: Definition, Process & Examples* [online]. Study.com, 21.11.2023 [cit. 2023-11-27]. Dostupné na: <https://bit.ly/4aCy1yu>

[40] MARINOV, Pavel. *Second-class Europeans? The vetoing of Bulgaria and Romania's accession into the Schengen area* [online]. In *European Generation*. Milan: Bocconi University, 01.12.2023 [cit. 2024-03-17]. Dostupné na: <https://www.europeangeneration.eu/single-post/second-class-europeans-the-vetoing-of-bulgaria-and-romania-s-accession-into-the-schengen-area>

[41] MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Schengen - základné informácie* [online]. Bratislava: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2024 [cit. 2024-03-14]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?schengensky>

[42] MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE. *Cronologia relațiilor României cu UE* [online]. București: Ministerul Afacerilor Externe, 2007 [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: <https://www.mae.ro/node/1542#null>

[43] MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. *Accession to the Schengen Area* [online]. Bucharest: Ministry of Foreign Affairs, 2008 [cit. 2024-03-14]. Dostupné na: <https://www.mae.ro/en/node/2164>

[44] MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. *Minister Delegate for European Affairs, Ana Birchall, on the 12th anniversary of the signature of the Treaty of Accession to the European Union by Romania* [online]. Bucharest: Ministry of Foreign Affairs, 25.04.2017 [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: <https://www.mae.ro/en/node/41554>

[45] MONITORUL OFICIAL AL ROMÂNIEI. *Hotărâr pentru aprobarea Strategiei naționale privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2022—2027* [online]. București: Monitorul oficial al României, 12.04.2022, [cit. 2023-12-18]. Dostupné na: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Anexa_HG_440_2022_MO_Parte_I_359Bis.pdf

[46] NATIONAL BANK OF ROMANIA. *Foreign Direct Investment in Romania in 2022* [online]. Bucharest: National Bank of Romania, 2023, [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.bnro.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=43692&idInfoClass=143>

[47] NATIONAL BANK OF ROMANIA - NATIONAL INSTITUTE OF STATISTICS. *Foreign Direct Investment (FDI) in Romania as of 31 December 2007* [online]. Bucharest: National Bank of Romania, 2008, [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://www.bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=14435&idInfoClass=14364>

[48] NATIONAL INSTITUTE OF STATISTICS. *CPI - annual data series* [online]. Bucharest: National Institute of Statistics [cit. 2023-11-30]. Dostupné na: <https://insse.ro/cms/en/content/cpi-annual-data-series>

[49] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. *Priame zahraničné investície* [online]. Bratislava: Národná Banka Slovenska, 2022 [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://nbs.sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie/>

[50] NESTLERS GROUP. *What are the advantages of romania becoming part of schengen?* [online]. In Nestlers: For Bright minds. Bucharest: Nestlers Group, 2023 [cit. 2024-03-14]. Dostupné na: <https://nestlersgroup.com/romania-and-the-schengen-agreement-advantages/>

[51] ÖSTERREICHISCHE GESELLSCHAFT FÜR EUROPAPOLITIK. *Emigration from Romania: impact and legacy.* [online]. Wien: Österreichische Gesellschaft für

Europapolitik, 5.5.2023 [cit. 2023-12-11]. Dostupné na: <https://www.oegfe.at/policy-briefs/emigration-from-romania-impact-and-legacy/?lang=en>

[52] PERMANENT REPRESENTATION OF ROMANIA TO THE EUROPEAN UNION. Enlargement of the euro area [online]. Brussels: Permanent Representation of Romania to the European Union, 2023 [cit. 2024-04-03]. Dostupné na: <https://ue.mae.ro/en/node/1457>

[53] RAM, Melanie. *Subregional Cooperation and European Integration: Romania's Delicate Balance. Archive of The International Studies Association* [online]. In *Subregional Cooperation and European Integration: Romania's Delicate Balance. Archive of The International Studies Association*. Fresno: California State University, 2001, s. 7. [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: <http://isanet.ccit.arizona.edu/archive/ram.html>

[54] REPREZENTAREA COMISIEI EUROPENE ÎN ROMÂNIA. *Scurt istoric al relațiilor dintre România și Uniunea Europeană* [online]. București: Reprezentarea Comisiei Europene în România, 2019 [cit. 2024-01-02]. Dostupné na: https://romania.representation.ec.europa.eu/despre-noi/scurt-istoric-al-relatiilor-dintre-romania-si-uniunea-europeana_ro

[55] SILAȘI, Grigore – SIMINA, Ovidiu. *Romania and the New Economy of Migration: Costs, Decision, Networks, Development* [online]. Timișoara: WEST UNIVERSITY OF TIMIȘOARA: Jean Monnet European Centre of Excellence, November 2008 [cit. 2023-12-12]. ISSN 1841-7523. Dostupné na: http://aei.pitt.edu/14049/1/SDP_7-2-2008_Silasi_Simina.pdf

[56] STATISTA. *Distribution of Romanian emigrants in 2007, by country of destination* [online]. In *Society: Demographics*. Hamburg: Statista, 14.03.2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1096052/destinations-of-romanian-emigrants/>

[57] STATISTA. *Distribution of Romanian emigrants in 2022, by country of destination* [online]. Hamburg: Statista, 2024 [cit. 2024-01-24]. Dostupné na: <https://bit.ly/3W8vQhD>

- [58] STATISTA. *Main export partners for Romania from 2018 to 2022, by value*. In: International trade. Hamburg: Statista, 2024 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/1094615/export-partner-countries-romania/>
- [59] THE WORLD BANK. *The World Bank data: GDP (current US\$)* [online]. Washington D.C.: The World Bank [cit. 2023-11-08]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=RO>
- [60] THE WORLD BANK. *The World Bank data: Unemployment, total (% of total labor force) (national estimate) – Romania* [online]. Washington D.C.: The World Bank [cit. 2023-11-08]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.NE.ZS?locations=RO>
- [61] TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Rumunsko a Bulharsko dosiahli čiastočnú dohodu o Schengene, Rakúsku vadia nelegálni prisťahovalci* [online]. In Denník SME. Bratislava: SME, 28.12.2023. Dostupné na: <https://svet.sme.sk/c/23261614/rumunsko-a-bulharsko-dosiahli-ciastocnu-dohodu-o-schengene-rakusku-vadia-nelegalni-pristahovalci.html>
- [62] TOMESCU DUMITRESCU. *Cornelia. Migrația în românia și perspectivele demografice migration: Romania and demographic perspectives*. [online]. Research Gate, 2020, [cit. 2023-12-12] Dostupné na: <https://www.researchgate.net/publication/344041794>
- [63] UNHCR. *Romania: May 2023* [online]. In Regional Refugee Response for the Ukraine Situation: Inter-Agency operational update. Bucharest: UNHCR, máj 2023 [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/101218>
- [64] UN TRADE & DEVELOPMENT. *Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual* [online]. New York: In United Nations, 30.12.2023 [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.FdiFlowsStock>
- [65] UN TRADE & DEVELOPMENT. *Merchandise: Total trade and share, annual* [online]. New York: United Nations, 18.11.2023 [cit. 2024-02-02]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeMerchTotal>

[66] UN TRADE & DEVELOPMENT. *Personal remittances: receipts and payments, annual: Romania* [online]. New York: United Nations [cit. 2023-12-16]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org>

[/datacentre/dataviewer/US.Remittances](https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.Remittances)

[67] UN TRADE & DEVELOPMENT. *Services (BPM6): Exports and imports by service-category, trade-partner World, annual* [online]. New York: United Nations, 26.09.2023 [cit. 2024-02-02]. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeServCatTotal>

[68] VAN DEN BERG, Hendrik – BODVARSSON, Örn. *The Economics of Immigration. Theory and policy*. New York: Springer publishing company, 2009. ISBN 978-3540777953

[69] VINER, Jacob – OSLINGTON, Paul. *The Customs Union Issue*. 2. vyd. New York: Oxford University Press, 2014. s. 57. ISBN 978-0-19-975612-4

[70] WARSAW INSTITUTE. *Romania still outside the Schengen Area* [online]. In Romania monitor. Warsaw: Warsaw Institute, 18.12.2019 [cit. 2024-03-17]. Dostupné na: <https://warsawinstitute.org/romania-still-outside-schengen-area/>

[71] WORLD BANK DATA. *GDP (current US\$) - Romania* [online]. Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2023-03-08]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=RO>

[72] WORLD BANK. *Gross domestic product 2022* [online]. In World Development Indicators database. Washington, D.C.: World Bank Group, 1.07.2023 [cit. 2024-03-08]. Dostupné na: https://databankfiles.worldbank.org/public/ddpext_download/GDP.pdf

[73] WORLD BANK DATA. *Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate) – Romania* [online]. Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=RO>

[74] WORLD BANK. *What is the difference between Foreign Direct Investment (FDI) net inflows and net outflows?* [online]. Washington, D.C.: World Bank Group [cit. 2024-03-16]. Dostupné na: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/114954-what-is-the-difference-between-foreign-direct-inve>

[75] WORLD INTEGRATED TRADE SOLUTIONS. *Romania trade balance, exports and imports by country 1989* [online]. Geneva: In World Trade Organisation [cit. 2023-11-27]. Dostupné na: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ROM/Year/1989/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country>

[76] WORLD INTEGRATED TRADE SOLUTIONS. *Romania trade balance, exports and imports by country 2007* [online]. Geneva: In World Trade Organization [cit. 2024-02-28]. Dostupné na: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ROM/Year/2007/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country>

[77] WTO STATS. *Merchandise exports by product group – annual (Million US dollar): Partner Economy* [online]. Geneva: World Trade Organization [cit. 2024-03-03]. Dostupné na: <https://stats.wto.org>

[78] WTO STATS. *International trade statistics: Merchandise exports by product group – annual (Million US dollar)* [online]. Geneva: World Trade Organization [cit. 2023-11-19]. Dostupné na: <https://stats.wto.org>

[79] YAR, Lucia. *Chorvátsko vstúpi 1. januára do Schengenu. Bulhari a Rumuni si počkajú* [online]. In Euractiv. Bratislava: Euractiv, 08.12.2022 [cit. 2024-03-17]. Dostupné na: https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/news/chorvatsko-vstupi-1-januara-do-schengenu-bulhari-a-rumuni-si-pockaju/?fbclid=IwAR0ubCImDcYtOjBzvK2r2raZzodL_5m5CO---YhB78-XkHsnIEXql6rYkMs